

**ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ім. М. І. ПИРОГОВА**

Кафедра українознавства

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА В НАУКОВІЙ СФЕРІ

Вінниця – 2025

Затверджено методичною радою загальнотеоретичних дисциплін
ВНМУ ім. М. І. Пирогова
Протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

Автори-укладачі:

тема 1 – Г. П. Краєвська, к. філол. н., доц.;
тема 2 – Л. М. Матусевич, к. філол. н., доц.;
тема 3 – О. М. Лисенко, викл.;
тема 4 – Л. І. Дмитрук, к. філол. н., доц.;
тема 5 – Я. С. Білик, к. філол. н., доц.;
тема 6 – М. І. Лісовий, к. пед. н., доц.;
тема 7 – Т. В. Ланова, викл;
Тема 8 – Т. В. Врублевська к. філол. н., доц.

Рецензенти:

І. В. Гороф'янюк, канд. філол. наук, доцент, доцент ЗВО ВДПУ імені Михайла Коцюбинського.
В. І. Балтремус, канд. пед. наук, викладач кафедри українознавства ЗВО ВНМУ ім. М. І. Пирогова.

Навчальний посібник адресований аспірантам-іноземцям денної, вечірньої та заочної форм навчання різних медичних спеціальностей.

Структура посібника передбачає поділ на теми, кожна з яких містить комплекс лексико-граматичних вправ і завдань, тексти, а також українсько-англійський словник активної лексики з теми. Навчальний матеріал проілюстровано таблицями і схемами.

Допоможе аспірантам-іноземцям опанувати зміст дисципліни, навчитися самостійно складати різножанрові наукові тексти, ефективно використовувати мовні стилістичні й етичні норми усної та писемної форм ділового мовлення в межах професійної діяльності.

Посібник призначений для використання на практичних заняттях під час аудиторного, змішаного та дистанційного навчання, а також для самостійного опрацювання матеріалу.

ЗМІСТ

1. Лексичні та граматичні особливості наукового тексту.....	4
2. Синтаксис наукового тексту.....	10
3. Наукова стаття. Тези. Формулювання мети, об'єкта, предмета наукового дослідження. Лексико-граматичні конструкції, притаманні текстам наукових статей. Основні форми запису цифрової інформації в наукових працях	20
4. Анотування наукового тексту.....	34
5. Цитування. Види цитат.....	41
6. Бібліографія. Правила укладання бібліографічного опису.....	50
7. Виступ із науковим повідомленням. Мовленнєва поведінка доповідача.....	60
8. Систематизація вивченого.....	69

Тема 1. ЛЕКСИЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВОГО ТЕКСТУ

Українською	English	Українською	English
Дієслова		Іменники	
аналізувати	to analyse	анотація	annotation
вивчати	to study	дисертація	dissertation; thesis
досліджувати	to explore, to research	публікація	publication
опрацьовувати	to work through the material	розвідка	research
обробляти	to process the material	рецензія	review
простежувати	to trace	стаття	article
розробляти	to develop learning material	тези	essay
розглядати	to review		

Завдання № 1. Прочитайте спільнокореневі слова. Поставте питання до кожного слова. Визначте, до якої частини мови вони належать.

1. Аналіз – аналізований – аналізувати – аналізуючи.
2. Вчення – вивчення – вивчений – вивчати – вивчаючи.
3. Дослід – дослідження – досліджений – досліджувати – досліджуючи.
4. Праця – працювати – опрацьовувати – опрацьований.
5. Простежувати – простежений – простежуючи.
6. Розробка – розроблений – розробляти – розробляючи.
7. Розгляд – розглянутий – розглядати – розглядаючи.

Завдання № 2. Утворіть можливі частини мови від виділених іменників за зразком. Якщо потрібно, змініть форму залежного слова.

Зразок: аналіз (чого? Р. в.) статті – аналізувати (що? З. в.) статтю – аналізована (що? Н. в.) стаття – аналізуючи (що? З. в.) статтю.

1. **Вивчення** теми.
2. **Дослідження** проблеми.
3. **Опрацювання** матеріалу.
4. **Простеження** даних.
5. **Розробка** методу.
6. **Розгляд** таблиці.

Завдання № 3. Проаналізуйте дієслова доконаного і недоконаного видів; граматичні конструкції та приклади.

Аналізувати / проаналізувати (що?)

Хто аналізує що

Ким проаналізоване що

Науковці проаналізували стан захворюваності населення на цукровий діабет.

Науковцями проаналізований стан захворюваності населення на цукровий діабет.

Вчити / вивчити (що?)

Хто вивчає що

Лікарі вивчили статистику захворюваності за зверненнями пацієнтів.

Досліджувати / дослідити (що?)

Хто досліджує що

Генетики досліджують особливості спадковості й мінливості людини.

Опрацьовувати / опрацювати (що?)

Хто опрацьовує що

Аспіранти опрацювали сучасну літературу з теми дослідження.

Обробляти / обробити (що?)

Хто обробляє що

Асистенти обробили статистичні дані.

Простежувати / простежити (що?)

Хто простежує що

Науковці простежили зміни в роботі серця.

Розробляти / розробити (що?)

Хто розробляє що

Науковці у Британії розробили новий метод лікування раку (мінімально інвазивна абляція під візуальним контролем).

Розглядати / розглянути (що?)

Хто розглядає що

Дослідники розглядають практичний аспект проблеми.

Де вивчено / проаналізовано / розглянуто / досліджено / описано що

У статті розглянуто проблему реалізації громадянином конституційного права на охорону здоров'я.

У розвідці проаналізовано фармакологічні властивості інгібіторів АПФ.

У тезах описано вплив артеріальної гіпертензії на структуру і функції лівого та правого шлуночків.

Завдання № 4. Відповідно до теми свого дисертаційного дослідження побудуйте речення за моделлю:

Де досліджено що

У статті досліджено...

У публікації досліджено...

Де проаналізовано що

У дисертації проаналізовано...

У розвідці проаналізовано...

Де розглянуто що

У тезах розглянуто...

Завдання № 5. Прочитайте текст.

Більшість еукаріотичних клітин мають розміри до 100 мкм, а прокаріотичні ще на порядок менші, тому людина не може бачити їх неозброєним оком. Відкриття та дослідження клітин стало можливим тільки після винайдення Янсенем оптичного мікроскопа 1590 року.

1665 року, вивчаючи будову корка під мікроскопом, Роберт Гук вперше помітив, що тканина живого організму складається з маленьких комірок. Ці комірки він назвав «клітинами». Гук припускав, що клітини порожні, а живою речовиною є клітинні стінки. Його дослідження стали поштовхом для систематичного вивчення анатомії рослин, зокрема такими науковцями як Мальпігі та Грю. Їхні результати підтвердили висновки Гука про те, що тіло рослин складається із щільно розміщених комірок.

Мікроскоп, який використовував Роберт Гук, давав збільшення тільки до 30 разів, що робило майже неможливим вивчення внутрішньої будови клітин. У другій половині XVII століття торговцю тканинами Антоні ван Левенгуку вдалось змайструвати кращий однолінзовий мікроскоп зі збільшенням у 300 разів. Із його допомогою Левенгук спостерігав живі клітини, зокрема одноклітинні водорості і найпростіших із ставкової води, бактерії, людські еритроцити та сперматозоїди. Свої відкриття він описав у низці повідомлень до Лондонського королівського товариства.

Подальше дослідження клітин обмежувалось двома факторами: по-перше, мікроскопи у XVIII столітті мали порівняно невелику роздільну здатність, по-друге, біологія в той час мала переважно описовий, а не експериментальний характер. Тому нові досягнення в цій галузі були зроблені тільки у 30-х роках XIX століття, коли почали використовувати дволінзові мікроскопи. За допомогою такого приладу, англійський ботанік Роберт Браун відкрив 1833 року ядро як сферичне тільце,

наявне в рослинних клітинах. Ян Пуркінє встановив, що живим компонентом клітини є внутрішній вміст, який він назвав протоплазмою.

У 1838 році ботанік Матіас Шлейден дійшов важливого висновку, що всі рослинні тканини складаються із клітин, а зародки рослин завжди розвиваються із однієї клітини. Роком пізніше німецький цитолог Теодор Шванн поширив аналогічні висновки і на тканини тварин. Він став першим, хто встановив фундаментальну схожість між рослинними та тваринними тканинами. На основі накопичених спостережень Шванн створив клітинну теорію, згідно з якою клітина є основною структурною та функціональною одиницею живих організмів.

Через 20 років клітинна теорія була доповнена ще одним важливим принципом, встановити який вдалося завдяки дослідженням клітинного поділу Карлом Негелі. 1855 року Рудольф Вірхов довів, що всі клітини утворюються з інших клітин шляхом поділу. Так була встановлена роль клітини як одиниці розмноження живих організмів. До кінця XIX століття було описано всі структури клітини, які можна було вивчати за допомогою оптичного мікроскопа. І тільки у 1950-х роках, коли Паладе, Протер та Шестранд розробили методи фіксації і фарбування біологічних зразків для електронної мікроскопії, стало можливим вивчення ультраструктури клітини.

У формуванні сучасної клітинної біології, окрім цитології, що зосереджується насамперед на будові клітини та її компонентів, важливу роль відіграли такі галузі біологічної науки, як біохімія та генетика. Унаслідок стрімкого розвитку цих дисциплін у XX столітті уявлення про життєдіяльність клітин були значно розширені.

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0#%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F_%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F_%D1%82%D0%B0_%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%B%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BA%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BD

Завдання № 6. Дайте відповіді на запитання.

1. Коли стало можливим дослідження клітин?
2. Із якими винаходами пов'язані етапи вивчення клітин?
3. Які науковці вивчали клітину?
4. Хто вперше дослідив клітину?
5. Хто простежив схожість між рослинними та тваринними клітинами?
6. Об'єктом вивчення яких наук є клітина?

Завдання № 7. Продовжіть речення:

1. Роберт Гук вперше помітив ...
2. Англійський ботанік Роберт Браун відкрив ...
3. У 1838 році ботанік Матіас Шлейден ...
4. Шванн створив ...
5. 1855 року Рудольф Вірхов довів ...

6. У 1950-х роках Паладе, Протер та Шестранд розробили ...

Завдання № 8. А. Проаналізуйте речення, уживання в них виділених слів.

1. 1665 року, **вивчаючи** будову корка під мікроскопом, *Роберт Гук* вперше помітив, що *тканина живого організму складається з маленьких комірок*.
2. **Використовуючи** такий прилад, *англійський ботанік Роберт Браун* відкрив 1833 року ядро як сферичне тільце, наявне в рослинних клітинах.

Б. Від запропонованих дієслів утворіть дієприслівники:

Недоконаний вид

Читати (я читаю) – читаючи

Думати –

Аналізувати –

Досліджувати –

Спостерігати –

Вивчати –

Розглядати –

Писати (я пишу) – пишучи

Розглядаючи зображення клітини, я думала про новий експеримент.

Доконаний вид

Прочитати (він прочитав) – прочитавши

Подумати –

Проаналізувати –

Дослідити –

Спостерегти (є/і) –

Вивчити –

Розглянути –

Написати (він написав) – написавши

Прочитавши монографію, я зрозумів хід думок дослідника.

Завдання № 9. Узгодьте частини речень.

Спостерігаючи позитивну динаміку захворювання,	науковці визначили періоди розвитку теорії.
Розглядаючи рисунок,	ми натрапили на цікаві факти.

Опрацьовуючи літературу,	дійшли висновку про зростання захворюваності на туберкульоз впродовж останніх 5 років.
Обробляючи статистичні дані,	лікарі відкоригували призначення.

Завдання № 10. Доповніть речення:

1. Вивчаючи медицину, я...
2. Вступивши до аспірантури, я...
3. Працюючи лікарем, я щодня...
4. Думаючи про майбутнє, я...
5. Згадуючи минуле, я...

Тема 2. СИНТАКСИС НАУКОВОГО ТЕКСТУ

Українською	English	Українською	English
адже	because	наголошувати / наголосити	to emphasise
а саме	namely, i. e.	на противагу	in contrast, as opposed to
безсумнівно	certainly	наслідок	consequence
завдяки	thanks to, due to	очевидно	obviously
зважаючи на	taking into account	привертати /привернути увагу	to attract attention
з огляду на	in view of the	причина	reason
зокрема	particularly	свідчити / засвідчити	to assert, to confirm
інакше кажучи	in other words		

Завдання № 1. Прочитайте речення. Проаналізуйте вживання сполучників і сполучних слів який, яка, яке, які, що в складних реченнях.

- Через кілька годин розвивається інтенсивний біль, який іррадіює в шию, нижню щелепу.
- ВІЛ-інфекція – тривала інфекційна хвороба, яка розвивається внаслідок інфікування вірусом імунodefіциту людини та характеризується прогресувальним ураженням імунної системи.
- Поліноз – алергічне захворювання переважно слизових оболонок, яке обумовлене гіперчутливістю до пилку рослин.
- Пацієнти, які страждають на atopічний дерматит, повинні лікуватися із застосуванням емолієнтів.
- Це експеримент, що має велике значення для медицини.
- Це теорія, що має велике значення для медицини.
- Це наукове положення, що має велике значення для медицини.
- Це нові досліди, що мають велике значення для медицини.
- Було встановлено, що ця ознака залежить від двох полімерних генів.

Завдання № 2. Доповніть речення сполучниками та сполучними словами який, яка (2), яке, які, що (2).

- Гени, ... займають ідентичні локуси в гомологічних хромосомах, називаються аельними.
- Вважають, ... деякі спадкові хвороби людей пов'язані з групами крові, гаплотипами HLA, коли має місце епістатична взаємодія.
- Основною формою взаємодії є повне домінування, ... вперше описано Г. Менделем.

4. Це динамічно стійка відкрита система, ... складається з багатьох взаємопов'язаних елементів.
5. Слід зазначити, ... Т. Х. Морган вдало обрав для досліджень муху-дрозофілу, ... згодом стала класичним об'єктом для генетичних експериментів.
6. Пластичний та енергетичний обміни тісно пов'язані, вони становлять єдиний метаболічний цикл, ... відбувається у клітині.

Завдання № 3. Проаналізуйте таблицю, повторіть матеріал про граматичні форми поданих слів.

Н. в.	Це мій друг. Він навчається в університеті.	Це мій друг, який навчається в університеті.
Р. в.	Це мій друг. У нього велика бібліотека.	Це мій друг, у якого велика бібліотека.
Д. в.	Це мій друг. Йому нещодавно виповнилося 25 років.	Це мій друг, якому нещодавно виповнилося 25 років.
З. в.	Це мій друг. Я не бачив його кілька років.	Це мій друг, якого я не бачив кілька років.
О. в.	Це мій друг. Я хотів познайомити вас із ним .	Це мій друг, з яким я хотів вас познайомити.
М. в.	Це мій друг. На ньому одягнений синій костюм.	Це мій друг, на якому одягнений синій костюм.

Завдання № 4. Замініть речення із завдання № 3 за зразками. За потреби використовуйте подану нижче таблицю.

Зразок 1:

Н. в. Це моя подруга. **Вона** навчається в університеті. – Це моя подруга, **яка** навчається в університеті.

Р. в. Це моя подруга. **У неї** велика бібліотека. – ...

Зразок 2:

Н. в. Це мої друзі. **Вони** навчаються в університеті. – Це мої друзі, **які** навчаються в університеті.

	Ч. р.	С. р.	Ж. р.	Множина
Н. в.	який	яке	яка	які
Р. в.	якого	якого	якої	яких
Д. в.	якому	якому	якій	яким
З. в.	який / якого	яке	яку	які / яких
О. в.	яким	яким	якою	якими
М. в.	(на) якому	(на) якому	(на) якій	(на) яких

Завдання № 5. Вставте слово який у потрібній граматичній формі.

1. Бронхіальна астма – це запальне захворювання дихальних шляхів, у розвитку ... беруть участь клітини і медіатори запалення.
2. Тіло щелепи утворене 2 пластинками компактною кістковою речовиною, простір між ... заповнено губчатою кісткою.
3. Кожен пацієнт, у ... вперше спостерігається фібриляція передсердь, повинен розглядатися як пацієнт з вперше діагностованою фібриляцією передсердь, незалежно від тривалості аритмії чи від характеру перебігу й важкості симптомів.
4. Лихоманкою невизначеної етіології називають підвищення температури тіла $\geq 38,3^{\circ}\text{C}$ тривалістю понад 3 тижні, походження ... не вдалося з'ясувати.
5. Важливе значення для практичної стоматології мали наукові дослідження М. С. Крутеня, у ... були висвітлені основи жувальної функції м'язів, слиновиділення та функції язика.
6. Слід уникати тривалої медикаментозної терапії, за допомогою ... не вдається досягти ремісії без прийому ГКС.
7. 2001 р. ухвалено угоду Американського торакального товариства (ATS) та Європейського респіраторного товариства (ERS), у ... подано клінікоморфологічну характеристику 7 типів ідіопатичної інтерстиціальної пневмонії.

Завдання № 6. Утворіть складні речення з двох простих.

Зразок: CPAP-терапія здійснюється за допомогою компресора. Він подає потік повітря під певним тиском у дихальні шляхи.

CPAP-терапія здійснюється за допомогою компресора, який подає потік повітря під певним тиском у дихальні шляхи.

1. Неалкогольна жирова хвороба печінки – самостійне захворювання печінки. Воно характеризується гістологічними, сонографічними та іншими ознаками ожиріння печінки.
2. У період ремісії гіпертонічна дискінезія потребує холеспазмолітичної дії препаратів. Таку дію мають холівер, оксафенамід, холензим, безсмертник, м'ята перцева, еуфілін, нітрогліцерин.
3. Це важливий чинник, що дозволяє відрізнити невралгію від пульпіту. Для пульпіту характерний біль вночі.
4. Септичний шок – різновид сепсису з циркуляторною, клітинно-метаболічною дисфункцією. Він асоціюється з вищим ризиком смертності.
5. Гіпертензія є найбільш розповсюдженою медичною проблемою у вагітних. Ця проблема ускладнює перебіг до 15 % усіх вагітностей та в 25 % випадків є причиною звернення за медичною допомогою.
6. Пацієнту видають стерильну посудину. Її не можна відкривати до початку збору мокротиння для аналізу.

7. Остеоартроз – хронічне дегенеративне захворювання суглобів. Воно супроводжується змінами хрящової тканини.

Причинно-наслідкові зв'язки у простому та складному реченнях

Завдання № 7. Прочитайте причинові прийменники, зверніть увагу на відмінки. Нові слова перекладіть і запишіть.

У результаті
Унаслідок (внаслідок)
Під дією, під впливом + Р. в.
Від чого?
На підставі (основі)

Через
З огляду на +З. в.
Зважаючи на що?

У зв'язку з + О. в. чим?

Завдяки + Д. в. чому?

Завдання № 8. Дайте відповіді на запитання, використовуючи слова в дужках.

1. Унаслідок чого серце не може забезпечувати органи і тканини необхідною кількістю крові відповідно до метаболічних потреб тканин? (порушення насосної функції)
2. Зважаючи на що людину слід віднести до холодостійких видів? (наявність у неї відповідних адаптаційних механізмів)
3. Під впливом чого в молекулах ДНК можуть відбуватися порушення структурної організації? (різні фізико-хімічні фактори)

4. У зв'язку із чим відкрилася можливість для клонування тварин чи людини? (експерименти з пересадження клітинних ядер)
5. Завдяки чому нижня щелепа переміщається в трьох площинах? (особливості скронево-нижньощелепного суглоба)

Завдання № 9. Утворіть речення, правильно поєднуючи інформацію з правої та лівої колонок.

1. У результаті розмноження особини батьківського покоління... 2. Завдяки α-блокувальним властивостям і незначному проникненню крізь плаценту... 3. З огляду на значну роль імуноглобулінів у розвитку багатьох патологічних процесів ... 4. На підставі всіх скарг, анамнезу хвороби та життя хворого ... 5. Через перенапруження міокарда ... 6. Під дією фізичних і хімічних агентів ...	А) часто можна відразу передбачити правильний попередній діагноз захворювання, який надалі повинен бути підтверджений іншими методами обстеження. Б) були зроблені спроби пов'язати виникнення карієсу з їх зменшенням або відсутністю (особливо IgA) у слині. В) передають дочірнім певну спадкову інформацію. Г) лабеталол має істотні переваги перед іншими β-блокаторами. Г) в ДНК можуть виникати ушкодження. Д) іноді може виникнути гостра серцева недостатність.

тому що
бо
оскільки
адже + причина
через те, що
завдяки тому, що
унаслідок того, що
у зв'язку з тим, що

Клітина є відкритою системою, тому що вона не ізольована від зовнішнього середовища.

Оскільки тиреотоксикоз у випадку тиреоїдитів за природою деструктивний, антитиреоїдні препарати не призначають.

Завдання № 10. Прочитайте речення, визначте, у якому з них вказана причина. Утворіть з двох речень одне, використовуючи різні причинові сполучники.

Зразок: Дія гена специфічна. Ген може кодувати тільки одну амінокислотну послідовність і регулює синтез одного конкретного білка.

Дія гена специфічна, тому що ген може кодувати тільки одну амінокислотну послідовність і регулює синтез одного конкретного білка.

1. Такі вакцини не можуть викликати хворобу. Їх виготовляють з одного із поверхневих білків.
2. Обов'язковим є використання слиновідсмоктувача. Без нього важко забезпечити необхідну сухість каріозної порожнини під час тривалого пломбування.
3. Водночас аспірин не слід призначати хворим, схильним до повторних госпіталізацій через застійну декомпенсацію кровообігу. Його тривалий прийом збільшує ризики.
4. Використання тільки антибіотиків для консервативного лікування пульпіту не дозволяє досягнути успіху. Воно має лише антибактеріальну дію.
5. Зберігаються гістологічні ознаки дегенерації хряща, помітне збільшення його площі. Відновлення дефекту внаслідок лікування неповноцінне.
6. Свідчення щодо подібного твердження в сучасній літературі відсутні. Дослідження цієї проблеми має новаторський характер.

так що
через це
тому
ось чому

+ наслідок

Склад і стан магнітного поля планети впливає на перебіг біохімічних процесів живих систем, тому останнім часом актуальним стало вивчення впливу змін у магнітному полі на здоров'я людини.

Завдання № 11. Вставте в подані речення сполучники ось чому, тому, через це.

Велика кількість вірусних захворювань досить поширена серед населення, ... важливим є вивчення різних питань вірусології. Більшість вірусів субмікроскопічних розмірів, ... для дослідження їхньої будови використовують електронний мікроскоп. На стадії віроспори ніяких проявів життя не спостерігається, ... немає єдиної думки, чи можна віруси на цій стадії вважати живими.

Завдання № 12. Проаналізуйте приклади причинових і наслідкових відношень у складних реченнях, зверніть увагу на порядок слів. Доповніть таблицю.

причинові відношення

Йому довелося повернутися додому,
тому що він забув узяти телефон.

наслідкові відношення

Він забув узяти телефон,
тому йому довелося повернутися додому.

Пацієнтам	необхідне	швидке	
транспортування у найближчу лікарню,			

переважно з наявністю кардіологічного відділення, оскільки гостра серцева недостатність – небезпечний для життя стан.
... ..	Не всі пацієнти мають повну інформацію про своїх родичів, ось чому одержання відомостей про них – завдання не просте.
При вторинній невралгії прогноз буває несприятливим, адже деякі основні недуги (пухлини, хвороби мозку, сифіліс та ін.) зумовлюють тяжкі ускладнення.
... ..	Людина спалює нафту і кам'яне вугілля, через це кількість CO ₂ в атмосфері щороку зростає.

Завдання № 13. Доповніть речення за тематикою своєї наукової роботи.

1. Робота є актуальною, тому що ...
2. У роботі застосовано експериментальний метод, що дозволив ...
3. У галузі ... сучасним напрямком є ..., тому ...
4. Об'єктом дослідження обрано ..., оскільки ...
5. У зв'язку з тим, що ..., проблема потребує досконалого вивчення.
6. Унаслідок ... вдалося встановити ...
7. У результаті проведеного дослідження доведено ...

Метатекстові оператори – мовні формули наукового стилю. Їх уживають для того, щоб пов'язати частини тексту, висловити авторську оцінку інформації, вказати на джерело повідомлення тощо. Це слова, словосполучення і речення, які організовують інформацію в тексті.

Завдання № 14. Прочитайте мовні формули, які використовують для того, щоб упорядкувати виклад тексту, пов'язати його частини. Нові слова перекладіть.

функція	мовні формули
узагальнення	отже; слід зробити висновок; що і треба було довести; можна зробити висновок про ...; тому є підстави стверджувати, що ...; ці дані (приклад) свідчать про те, що...;

	підсумовуючи, зазначимо ...
відокремлення інформаційних блоків	по-перше; по-друге; з одного боку; з іншого боку
пояснення, уточнення, виділення, ілюстрування	наприклад; так, наприклад; зокрема; а саме; лише; навіть; за винятком; адже; тобто; іншими словами; інакше кажучи ...; крім того ...; йдеться про те, що ...
висловлення оцінки	очевидно; очевидно, що ...; на нашу думку; на наш погляд; зрозуміло, що ...; напевно; без сумніву; безперечно; безсумнівно; не викликає сумнівів той факт, що ...; не потребує доведення ...; цього цілком досить, щоб довести ...; можливо; мабуть
наголошення на певній інформації	особливо важливо сказати про ...; наголосити на ...; привернути увагу до ...; перейдімо до питання про ...; на думку ...; за даними ...; слід зазначити ...; варто зауважити ...
вказівка на час	тоді; потім; тепер; раніше було сказано про ...; щодо висловленого ...; спочатку; спершу; раніше вже йшлося про ...; передусім; щойно; зараз; знову; ще раз; пізніше; водночас; на завершення
зіставлення / протиставлення частин інформації	але; однак; проте; і все ж таки; тоді як; на противагу цьому; інакше; інша справа, що...
	і; також;

поєднання частин інформації	за цієї (такої) умови ...; водночас; як уже було зазначено; як зазначалося раніше; як було показано; як було доведено; згідно з цим; відповідно до цього
------------------------------------	--

Завдання № 15. Визначте жанр поданої нижче наукової роботи, доберіть назву. Зверніть увагу на підкреслені мовні формули наукового стилю, визначте їхні функції.

За даними ВООЗ, у понад 110 млн осіб у світі виявлено клінічно значимі ознаки депресивних розладів. Зокрема, у 90 % госпіталізованих із патологією шлунково-кишкового тракту наявні вторинні психопатологічні прояви. Йдеться також про те, що депресивні розлади виникають у хворих на гострі та хронічні вірусні гепатити (ВГ), а вони належать до найбільш поширених інфекційних захворювань. Актуальність наведених вище аспектів не викликає сумнівів, тому ця робота присвячена дослідженню особливостей психологічного статусу у хворих на вірусні гепатити.

Обстежено 33 пацієнти (16 чоловіків та 17 жінок) віком від 17 до 61 р., які знаходилися на стаціонарному лікуванні в Інфекційній клінічній лікарні м. Львова щодо ГГА (n = 7), ГГВ (n = 8), ХГВ (n = 8), ХГС (n = 10). Діагноз ВГ було верифіковано за допомогою методів ІФА та ПЛР. По-перше, усім пацієнтам визначали АлАТ, АсАТ, вміст загального білірубину, ГГТ. По-друге, психологічний статус оцінювали експериментально-психологічним методом за шкалою Бека для оцінки вираженості депресії. Також враховували дані спостереження за поведінкою хворих, у групу дослідження не включали пацієнтів з важкою супутньою хронічною патологією, хворих, які отримують інтерферонотерапію, а також осіб із психологічними порушеннями внаслідок зловживання алкоголем та/або наркотичними препаратами.

Депресивні розлади різного ступеня тяжкості були виявлені у 89 % хворих, серед них пацієнти з помірними симптомами депресії склали 52 %, з вираженими – 19 %, з легкою депресивною симптоматикою – 29 %. Так, найтяжчі психологічні розлади виявлені у хворих на ХГС. У пацієнтів спостерігалось погіршення настрою, яке мало різні вияви: від почуття суму до глибокої пригніченості, у тяжких випадках часто наявні ознаки вітальної туги. Варто наголосити на тому, що у хворих із неглибокими депресивними станами спостерігалось коливання депресії протягом доби з покращенням загального стану й зменшенням ідеаторної та рухової загальмованості в другій половині дня та ввечері.

Встановлено вірогідну кореляцію рівня депресивних розладів від тривалості захворювання ($p < 0,02$). Те, що рівень депресії достовірно залежить від тривалості захворювання, а не від віку пацієнта, дозволяє уналежнити цей вторинний психопатологічний прояв до клінічної картини захворювання. Водночас вірогідної кореляції депресивного стану від статі пацієнта не виявлено ($p < 0,05$). Проте, слід

зауважити, що у жінок розвивалася так звана слізлива депресія без значної моторної й інтелектуальної загальмованості, тоді як у чоловіків здебільшого виявлялася бурхлива, похмура депресія з почуттям ворожості, відчуженості та дратівливості.

Підсумовуючи, зазначимо, що зіставлення ступеня розвитку депресії з особливостями перебігу хвороби та біохімічними показниками, які характеризують функціональний стан печінки, дозволяє зробити висновок, що існує вірогідна пряма кореляція між вираженістю депресивного стану та рівнем альбумінів, глобулінів, протромбінового індексу, рівнем загального, вільного чи зв'язаного білірубину крові ($p < 0,05$). Встановлено вірогідну зворотну кореляцію між активністю АлАТ ($p < 0,05$) та депресивними ознаками, що ймовірно пов'язано з найбільш вираженими депресивними змінами у хворих на хронічні гепатити, у яких унаслідок патоморфологічних змін у тканині печінки цитолітичний синдром не був вираженим, і відповідно спостерігався низький рівень активності АлАТ.

На нашу думку, оскільки поєднання інфекційної і психічної патології значно погіршує клінічний та соціальний прогноз для кожного пацієнта, необхідне дослідження розладів психічної сфери у хворих на вірусні гепатити.

(за матеріалами публікації: Ворожбит О. Б., Герасун Б. А. Дослідження психологічних особливостей хворих на вірусні гепатити. Досягнення і проблеми клінічної інфектології. Матеріали науково-практичної конференції і пленуму Асоціації інфекціоністів України. Тернопіль, 2008. С. 16–17.)

Завдання № 16. Складіть і запишіть по 2 речення до кожного блоку таблиці із завдання № 14 відповідно до тематики своєї наукової роботи.

Тема 3. Наукова стаття. Тези. Формулювання мети, об'єкта, предмета наукового дослідження. Лексико-граматичні конструкції, притаманні текстам наукових статей. Основні правила скорочення слів.

Українською	English	Українською	English
Дієслова		Іменники	
зумовлювати – зумовити	to enable	дослідження	research
встановлювати – встановити	to establish	кліше	stereotype
визначати – визначити	to determine	підстава	basis
доводити – довести	to prove	перспектива	perspective
приділяти – приділити	to give	припущення	assumption (hypothesis, theory)
підкреслювати – підкреслити	to emphasise	підсумок	summary
присвячувати – присвятити	to dedicate	структурування	structure
розглядати – розглянути	to survey	узагальнення	generalisation

Вислови	
Перебувати в центрі уваги	to be the centre of attention
Посідати важливе місце	to play an important role
Висвітлюватися фрагментарно	to be partially described
Заслуговує на особливу увагу	deserves close attention

Завдання № 1. Прочитайте спільнокореневі слова. Поставте питання до кожного слова. Визначте, до якої частини мови належать слова.

1. Робота – робити – зробити – зроблено.
2. Писемність – писати – написати – написано.
3. Дослідження – досліджувати – дослідити – досліджено.
4. Розгляд – розглядати – розглянути – розглянуто.
5. Вчення – вчити – вивчити – вивчено.
6. Аналіз – аналізувати – проаналізувати – проаналізовано.
7. Приділяти – приділити – приділено.
8. Подавати – подати – подано.
9. Підкреслювати – підкреслити – підкреслено.

10. Узагальнення – узагальнювати – узагальнити – узагальнено.
11. Встановлення – встановлювати – встановити – встановлено.
12. Систематизація – систематизувати – систематизовано.
13. Виявити – виявлення – виявлено.
14. Пояснити – пояснювати – пояснення.
15. Визначати – визначити – визначення.
16. Проаналізувати – аналіз – проаналізовано.
17. Розробити – розробка – розроблено.
18. Перевірити – перевірка – перевірено.

Завдання № 2. Доповніть речення, використавши слова із завдання № 1.

1. Бактеріологічне ... проводять з метою виділення й ідентифікації чистої культури менінгокока. **2.** ... рівня АТ у представників різних вікових груп виявило, що діти з 6 місяців до 10 років мають низький рівень АТ. **3.** Було ... результати лікування 35 пацієнтів з тяжким гострим панкреатитом. **4.** ... базувалось на результатах обстеження та лікування 50 хворих з тяжким перебігом ГП. **5.** Під час ... термінів нормалізації функції кишечника отримана вірогідна різниця в досліджуваних групах. **6.** Під час ... показників ВЧТ у досліджуваних групах були отримані наступні результати.

Структура тексту статті, тез

Вступ	- постановка проблеми; - зазначення об'єкта; - визначення предмета дослідження; - з'ясування актуальності та науково-практичного значення; - аналіз останніх досліджень і публікацій; - визначення методів дослідження.
Основна частина	- обґрунтування в основній частині отриманих результатів.
Висновки	- формулювання висновків; - зазначення перспектив наступних досліджень

Завдання № 3. А. Проаналізуйте конструкції, що стануть в пригоді під час формулювання актуальності наукової роботи.

- Важливого значення набуває питання ...
- Однією з актуальних проблем ... сьогодні варто назвати ...
- Соціальне значення теми полягає у тому, що ...
- Серед проблем, пов'язаних із ...
- У зв'язку з ... особливого значення набуває питання ...

Б. Розгляньте граматичні конструкції, проаналізуйте приклади.

Що зумовлено чим

Актуальність дослідження зумовлена розвитком науки.

Що перебуває у центрі уваги кого

Ефективність і безпека масової вакцинації перебуває у центрі уваги міністерства охорони здоров'я.

Що заслуговує на особливу увагу кого

Дослідження проблеми антибіотикорезистентності заслуговує на особливу увагу науковців.

Що було / не було об'єктом спеціального вивчення де

Натяжні способи герніопластики не були об'єктом спеціального вивчення у хірургічному лікуванні пахових гриж

Що посідає важливе місце в чому

Гіперплазія ендометрія посідає важливе місце в структурі гінекологічної захворюваності.

Що фрагментарно висвітлене де

Проблема інформаційного забезпечення моніторингу стану здоров'я населення фрагментарно висвітлена в сучасній літературі.

Завдання № 4. Прочитайте дієслова, що стануть у пригоді під час формулювання актуальності наукової роботи. Від дієслів утворіть іменники. Використовуючи запропоновані конструкції із завдань № 5 та № 6, сформулюйте актуальність вашого дослідження.

ВАЖЛИВО:

Дослідити ...

Узагальнити ...

Встановити ...

Систематизувати ...

Класифікувати ...

Підсумувати ...

З'ясувати ...

Здійснити експеримент ...

Виявити ...

Описати ...

Вивчити ...

Пояснити ...

Охарактеризувати ...

Визначити ...

Проаналізувати ...

Розробити ...

Простежити ...

Експериментально перевірити ...

Завдання № 5. А. Проаналізуйте мовні засоби, що допоможуть висвітлити історію розробки питання в науковій літературі.

Прийнято вважати, що ...
Загальновідомо, що ...
На думку (кого?) ...
Відповідно до концепції ...
Наявні підходи щодо цього питання можна класифікувати так ...
Дослідженням цієї проблеми займалися ...
Цих поглядів дотримується (дотримуються) ...
Гіпотезу (передбачення) про ... висунув (запропонував, розробив) ...
Початок напрямку (тенденції) покладено ...
Нову концепцію (ідею, гіпотезу, теорію тощо) розроблено ...

Б. Розгляньте граматичні конструкції, проаналізуйте приклади. Використовуючи запропоновані конструкції, сформулюйте історію вивчення проблеми вашого дослідження.

Хто займався чим

Олександр Михайлович Безредка займався дослідженням проблеми імунітету та анафілаксії.

Чим займався хто

Дослідженням проблеми імунітету та анафілаксії займався Олександр Михайлович Безредка.

Хто дотримувався чого

Григорій Миколайович Мінх дотримувався теорії передачі тифу кровоносними комахами.

Чого дотримувався хто

Теорії передачі тифу кровоносними комахами дотримувався Григорій Миколайович Мінх.

Хто запропонував що

П. С. Гуменюк запропонував теорію.

Що запропонував хто

Гіпотезу запропонував П. С. Гуменюк.

Хто розробив що

Хавкін Володимир Ааронович розробив протичумну вакцину.

Що розроблене ким

Протичумна вакцина розроблена Хавкіним Володимиром Аароновичем.

Завдання № 6. А. Проаналізуйте мовні засоби, що допоможуть описати мету та завдання наукового дослідження.

Статтю присвячено такому питанню, як ...

Мета статті полягає в тому, щоб ...
Реалізація мети передбачає розв'язання таких завдань: ...
Метою є встановити (встановлення) ...
Метою є визначити (визначення) ...
Автор розв'язує низку завдань, а саме ...
Мета статті – проаналізувати (описати, схарактеризувати) ...
Метою роботи є дослідження ...
У статті порівнюється (порівнюються)... вивчається (вивчаються) ...
з'ясовується (з'ясовуються) ...
Мета статті – дослідити ..., простежити..., визначити..., підсумувати...,
здійснити опис..., узагальнити..., вивчити..., систематизувати...,
охарактеризувати..., експериментально перевірити... .

Б. Розгляньте граматичні конструкції, проаналізуйте приклади. Використовуючи запропоновані конструкції, сформулюйте мету та завдання вашого дослідження.

Метою чого є встановити що

Метою дослідження є встановити поширеність і причини захворювання у зв'язку з географічними особливостями регіонів.

Завданням чого є що

Завданням телемедицини є забезпечення надання медичної допомоги пацієнту, коли відстань є критичним чинником її надання.

Метою роботи є дослідження чого

Метою роботи є дослідження поширеності і причин захворювання у зв'язку з географічними особливостями регіонів.

Завдання № 7. Розгляньте граматичні конструкції, проаналізуйте приклади. Сформулюйте об'єкт та предмет вашого дослідження.

Об'єктом чого є що

Об'єктом дослідження є кісти печінки та навколишня паренхіма.

Предмет чого – це що

Предмет дослідження – динаміка морфологічних змін структури кісткової тканини.

Завдання № 8. Ознайомтеся з мовними кліше, що використовують для викладу основного змісту дослідження.

Є підстави вважати ...

Результати експерименту дозволяють висунути гіпотезу ...
 Порівняння результатів свідчить про ...
 Перевіримо запропоноване припущення ...
 Однією з найважливіших особливостей (чого?) ... є ...
 Об'єкт дослідження характеризується такими особливостями: ...
 Зібраний матеріал підлягає структуруванню ...
 Під час дослідження виявлено (зафіксовано) ... показники ...
 За даними експерименту встановлено ...

Завдання № 9. Розгляньте таблицю. Запишіть слова, що можуть бути використані під час написання статті, тез.

Смислові відношення між частинами інформації	Засоби зв'язку
Приєднання частини інформації	Наприклад, так, зокрема, а саме, тільки, лише, навіть, іншими словами, до того ж, крім того, разом з тим
Зв'язок попередньої та наступної інформації	Як уже було зазначено, як було доведено, згідно з цим, відповідно до цього, згаданий вище, зазначений, доведений, визначений, перераховані, проаналізований, досліджений.
Схожість, тотожність	Також, такий, всюди, водночас, за такої умови
Порядок викладу інформації	На першому етапі, на другому етапі, далі, по-перше, по-друге, по-третє, нарешті
Висновки, узагальнення	Отже, відтак

Завдання № 10. Доповніть речення використовуючи слова з таблиці.

- ..., що існує велика кількість методик корекції ВЧГ, переважна більшість з яких є інвазивними та потребують загального знеболення, а ... обмежені для використання у хворих з ГП у ранньому періоді захворювання.
- ..., існує велика кількість методик корекції ВЧГ, переважна більшість з яких є інвазивними.
- ..., ймовірність самостійної облітерації вагінального відростку очеревини зростає обернено пропорційно зі зростанням віку дитини, тобто чим менший

вік дитини, тим більша ймовірність самотійної облітерації вагінального відростку очеревини.

4. ..., ВЧГ є важливим чинником патогенезу ГП, яка відіграє важливу роль у розвитку ПОН та порушеннях мікроциркуляції в органах черевної порожнини.
5. ..., цілком логічним є те, що МАСП корелює зі зростанням розмірів жовчного міхура.
6. ... зрозуміло, що етапність надання допомоги пацієнтам з тяжким ГП, перебіг якого ускладнений розвитком ВЧГ, є умовною.

Завдання № 11. Прочитайте речення. Назвіть засоби зв'язку та смислові відношення, які вони позначають.

1. Слід зауважити, що всупереч лікуванню у 7 (20 %) пацієнтів спостерігалось підвищення ВЧГ в динаміці.
2. Також отримана вірогідна різниця під час порівняння частоти виникнення ускладнень та летальних випадків, що пов'язані з розвитком та прогресуванням ВЧГ в досліджуваних групах.
3. Також доведено, що ЕЗХ у пацієнтів з тяжким перебігом ГП слід починати якомога раніше.
4. Варто наголосити, що *m. flexor digitorum profundus* – єдиний м'яз, який згинає нігтьову фалангу.
5. Окрім цього в згинанні бере участь *m. flexor pollicis brevis*.
6. Таким чином, черезміхурова та залобкова простатектомії в хірургії доброякісної гіперплазії простати мають вже понад 125-річну історію розвитку і продовжують удосконалюватися.
7. Окрім того, порівняльний аналіз показників залежно від темпів старіння з урахуванням БВ за методом П. В. Войтенко показав, що прискорене старіння супроводжувалося збільшенням окружності талії, підвищенням сироваткових рівнів тригліцеридів, холестерину ліпопротеїдів дуже низької щільності та зменшенням холестерину ліпопротеїдів високої щільності.
8. Загалом виявлені зміни у лейкоцитах під час госпіталізації мали незначну кореляцію зі станом хворих і результатами лікування.
9. Дійсно, певні сучасні сонографічні виміри для діагностики МажХП пов'язані з правою часткою і саме вона переважно є субстратом для трансплантації печінки.
10. НАСГ діагностували відповідно до рекомендацій уніфікованого клінічного протоколу, затвердженого наказом МОЗ України № 826 від 06.11.2014 р.
11. Водночас, підвищений до лікування показник стеатозу гепатоцитів, що перевищував референтні значення у 4,0 рази ($p < 0,05$) – під впливом лікування також вірогідно знизився у хворих 1 та 2 груп спостереження – відповідно у 1,2 та 1,8 рази ($p < 0,05$) із наявністю вірогідної міжгрупової різниці ($p < 0,05$).

Завдання № 12. Проаналізуйте вислови, що можуть бути використані під час формулювання висновків. Сформулюйте власні висновки за тематикою вашого наукового дослідження.

- Отже, проведене дослідження (аналіз) підтверджує, що ...
- Отже, є всі підстави зробити висновок ...
- Як підсумок зазначимо, що ...
- Дані здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок про ...
- Відтак, можна впевнено стверджувати, що ...
- Сформулюємо основні висновки та пропозиції ...
- Описана у статті методика проведення експерименту становить ...
- Здійснене дослідження дозволяє зробити такі висновки ...
- Дослідження дало можливість сформулювати такі висновки ...
- У ході експерименту розв'язано поставлені завдання і підтверджено основні положення запропонованої гіпотези, а саме ...
- Перспективи подальших досліджень полягають ...
- Перспективи подальших досліджень вбачаємо в ...
- Отримані наукові результати відкривають перспективи для вивчення ...

Завдання № 13. З'єднайте праву та ліву частини, поєднавши інформацію в речення.

1. Перспективи досліджень вбачаємо у ...	А) аналіз результатів ультразвукового та комп'ютерно-томографічного дослідження стінки абсцесу печінки в різні періоди його формування.
2. Завданням дослідження є ...	Б) сучасній медицині.
3. Об'єкт дослідження – це ...	В) абсцес печінки різної етіології.
4. Оптимізація хірургічної тактики та лікування хворих з абсцесами печінки посідає важливе місце в ...	Г) високою частотою ускладнень та летальністю при АП.
5. Актуальність дослідження зумовлена ...	Ґ) вивченні особливостей клінічного перебігу абсцесів печінки.

Завдання № 14. Прочитайте уривки дослідження В. М. Макарова. Знайдіть речення, де йдеться про актуальність, мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, висновки. Які граматичні конструкції використав автор?

Оптимізація хірургічної тактики та лікування хворих

з абсцесами печінки

Актуальність дослідження полягає в тому, що за останні десятиліття як в усьому світі, так і в Україні помітна чітка тенденція до збільшення хворих з абсцесами печінки (АП), що пов'язано з новітніми діагностичними можливостями, поступовим збільшенням частоти жовчнокам'яної хвороби та її ускладнень і змінами патогенної флори, що в підсумку призводить до збільшення кількості абсцесів печінки.

АП – це обмежене нагноєння паренхіми печінки з осередком розплавлення тканини в центрі. Частота захворюваності коливається від 0,6 до 8 випадків на 100 000 населення в рік. У правій долі абсцеси трапляються в 5 разів частіше, ніж у лівій долі. Поодинокі і множинні АП становлять відповідно 97,4 % і 4,5 %. Кількість післяопераційних ускладнень достатньо висока (3,5–38,5 %). Показники летальності при поодиноких абсцесах нижчі і можуть становити від 7 до 20 %, а при множинних від 30 до 80 %, причому переважають люди працездатного віку.

Велике значення в розвитку та перебігу хвороби мають збудники інфекції. Дослідженнями встановлено, що в порожнині абсцесів виявляється велика кількість анаеробної та аеробної мікрофлори з переважанням полімікробної культури. Це має велике значення для лікування, тобто в майбутньому для вибору антисептичних препаратів для санації порожнини абсцесів і проведення антибактерійної терапії.

Сучасне хірургічне лікування АП передбачає такі варіанти хірургічного втручання: пункційно-аспіраційна санація; черезшкірне дренивання (під контролем УЗД, КТ або лапароскопа); традиційне лапаротомне оперативне втручання: а) розкриття та зовнішнє або внутрішнє дренивання; б) резекція сегмента або долі печінки з гнійником.

Мініінвазивна хірургія – новий напрямок медицини, що дозволяє досягти клінічного ефекту без застосування розширених хірургічних доступів внаслідок впровадження передових високоточних технологій і засобів медичної візуалізації. Одним із таких методів є виконання черезшкірних пункцій АП під контролем УЗД або КТ, із застосуванням якого і пов'язують надії на покращення результатів як діагностики, так і лікування вогнищевих утворень печінки.

Мініінвазивна технологія має низку переваг, а саме: малотравматичність, місцева анестезія, зменшення термінів госпіталізації, економічний ефект, краща якість життя і кращі результати лікування.

Але досі в літературі немає вичерпної інформації щодо вибору методів лікування залежно від термінів формування гнійника (пункційні, пункційно-дренувальні, відкриті, резекційні методи), технічних підходів до дренивання, вибору антисептичного, антибактерійного препарату, профілактики ускладнень.

Отже, висока частота ускладнень і летальність під час АП зумовлюють потребу у вивченні теми та актуальність дослідження.

Метою дослідження є покращення результатів лікування хворих з АП шляхом диференційованого вибору хірургічної тактики, удосконалення мініінвазивних методик лікування та застосування оптимальних антибактерійних препаратів і антисептичних засобів для місцевої санації порожнини гнійника.

Завдання дослідження:

1. Вивчити особливості клінічного перебігу абсцесів печінки, причини їх виникнення, локалізації і ускладнення залежно від етіологічного чинника.
2. Дослідити видовий склад збудників вмісту абсцесів печінки, визначити чутливість збудників до антисептичних засобів з метою їх місцевого використання.
3. Провести морфологічне дослідження структури стінки абсцесу печінки, проаналізувати рівень її зрілості залежно від різних термінів утворення.
4. Провести порівняльний аналіз результатів ультразвукового та комп'ютерно-томографічного дослідження стінки абсцесу печінки в різні періоди його формування, на основі отриманих даних розробити покази до аспіраційних, пункційно-дренувальних і резекційних методів лікування.
5. На основі отриманих результатів дослідження розробити покази до застосування оптимальних методів хірургічного лікування абсцесів печінки з використанням мініінвазивних методик та антисептичних засобів для місцевої санації порожнини.
6. Удосконалити алгоритм лікування хворих та проаналізувати його клінічну ефективність при комплексному використанні мініінвазивних методик, оптимальному виборі антибактерійного препарату й антисептичних засобів для місцевого використання.

Об'єктом дослідження є абсцес печінки різної етіології.

Предметом дослідження є динаміка морфологічних змін структури стінки абсцесу печінки в різні періоди його формування, мікробіологічний склад збудників абсцесів печінки, аналіз сонографічних та комп'ютерно-томографічних досліджень стінки абсцесу печінки в різні періоди його формування, розробка показів до аспіраційних, пункційно-дренувальних і резекційних методів лікування з використанням традиційних і мініінвазивних методик та вибір антисептичних засобів для місцевого використання.

Методи дослідження: клінічні, лабораторні, біохімічні, мікробіологічні, морфологічні, морфометричні, рентгенологічні, УЗД, КТ, статистичні.

Отже, дисертаційна робота містить теоретичне обґрунтування й пропозиції щодо практичного вирішення нового важливого науково-практичного завдання – поліпшення результатів комплексного хірургічного лікування хворих із абсцесами печінки шляхом диференційованого підходу до вибору хірургічної тактики та застосування мініінвазивних методик оперативного втручання з використанням оптимальних антибактерійних препаратів і антисептичних засобів для місцевої санації порожнини гнійника.

Б. Дайте відповіді на питання.

1. У чому полягає актуальність дослідження?
2. Що є метою дослідження?
3. Які завдання ставить дослідник?
4. Що є об'єктом дослідження?
5. Який предмет дослідження?

б. Які висновки сформулював автор?

Завдання № 15. Розгляньте таблиці. Проаналізуйте правила скорочення слів.

Типи графічних скорочень	
Крапкові	каб. (кабінет), арк. (аркуш), табл. (таблиця)
Дефісні	л-ра (література), б-ка (бібліотека)
Зі скісною рисою	а/с (абонентська скринька), в/с (військова частина)
Нульові або курсивні (після цифри, крапка не ставиться)	20 хв, 300 грн, 5 кг
Комбіновані	півд.-зах. (південно-західний), Півн.-Кримський канал (Північно-Кримський канал)
Абревіатурні	ПБ (прізвище, ім'я, по батькові), ГРЗ, СНІД

Завдання № 16. Запишіть слова, використовуючи графічні скорочення. Поясніть правила скорочень.

Автор, аркуш, англійський, бібліографія, випуск, вищий, відповідальний, година, головний, додаток, дивись, дисертація, збірник, ілюстрація, інститут, інститутський, кабінет, рецензія, кафедра, факультет, ціна, бібліотека, університет, університетський, титульний аркуш, редакція, реферат, примірник, посібник, лабораторія, розділ, література, міжнародний, монографія, частина, науково-дослідний, переклад, старший, укладач, том, український, таблиця, керівник.

Слова для довідок: авт., год., ін-т, б-ка, реф., моногр., укр., т., ч., пр., ун-т, інст., голов., арк., англ., дод., каб., унів., пос., н.-д., бібліогр., див., рец., тит. арк., лаб., пер., вип., дис., розд., старш., вищ., каф., л-ра, уклад., відп., зб., ц., ред., міжнар., іл., табл., кер., ф-т.

Завдання № 17. Напишіть повні варіанти назв наукових ступенів, учених звань та посад.

Д-р., доц., зав., канд., кер., провідн. н. с., проф., чл.-кор, к. мед. н., акад., м. н. с., с. н. с.

Слова для довідок: старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник, молодший науковий співробітник, член-кореспондент, академік, професор, кандидат медичних наук, завідувач, кандидат, доктор, доцент, керівник.

Завдання № 18. Прочитайте абрєвіатури повністю, використовуючи слова для довідок.

**У наукових працях часто використовують абрєвіатури.
Наприклад: ЕКГ, МРТ, СКТ...**

ВООЗ, МОЗ, ЕКГ, УЗД, ЦПМСД, ВМІ, СНІД, БЦЖ, ВІЛ, ЦНС, ПМД, МР.

Слова для довідок: Внутрішньо-маткова інсемінація, Всесвітня організація охорони здоров'я, синдром набутого імунodefіциту, ультразвукова діагностика, вірус імунodefіциту людини, первинна медична допомога, Міністерство охорони здоров'я, електрокардіограма, центр первинної медико-санітарної допомоги, медична радіографія, бацила Кальметта-Герена, центральна нервова система.

Завдання № 19. Замість крапок напишіть відповідне абрєвіатурне скорочення.

1. Сьогоднішні статини є препаратами вибору серед гіполіпідемічних засобів, що використовуються для корекції дисліпідемії під час серцево-судинних захворювань (...). 2. У 50 % хворих на ССЗ виявляють неалкогольну жирову хворобу печінки (...). 3. Всім пацієнтам до та після лікування був проведений біохімічний аналіз крові (загальний холестерин (...), ліпопротеїни низької щільності (...), тригліцериди (...), ліпопротеїни високої щільності (...), коефіцієнт атерогенності (...)) та ультразвукове дослідження печінки. 4. Вплив на організм оцінювали за змінами біохімічних показників крові: холінестерази, метгемоглобіну та показників прооксидантно-антиоксидантної рівноваги (окисно модифікованих білків (...), малонового альдегіду (...), глутатіон-S-трансферази (...), глутатіонредуктази (...)). 5. Стаття присвячена вивченню проблем ожиріння, що є одним із суттєвих чинників виникнення цукрового діабету типу 2 (...), гіпертонічної хвороби (...). 6. Для оцінки важкості псоріазу використовували індекс Psoriatic Area and Severity Index (...). 7. Для оцінки якості життя використано шкалу Dermatology Life Quality Index (...). 8. Багаторічна персистенція вірусу під час хронічного гепатиту С (...) може бути основою для прогресувального ураження печінки та призводити до формування цирозу печінки з розвитком в майбутньому гепатоцелюлярної карциноми. 9. Для підвищення якості лікування доцільним є включення в схему противірусної терапії (...) додаткових препаратів, які забезпечують кращий терапевтичний ефект та підвищують переносимість стандартних схем лікування. 10. Медико-соціальне значення інфекційного мононуклеозу (...) обумовлено повсюдним поширенням у світі із щорічним інфікуванням вірусом Епштейна-Барр. 11. Проаналізувати ефективність використання коронарного стентування як методу реперфузійної терапії під час гострого коронарного синдрому (...) та його впливу на стаціонарну летальність на

прикладі роботи Закарпатського обласного клінічного кардіологічного диспансеру (...) та Івано-Франківської центральної міської клінічної лікарні (...). 12. Основними причинами цього є низька санітарна культура населення та проблеми з транспортуванням хворих до центру з можливим перкутанним коронарним втручанням (...). 13. Магнітно-резонансна томографія (...) – метод медичної візуалізації з використанням фізичного явища ядерно-магнітного резонансу. 14. Обсяг обстежень базується на рекомендаціях Європейського товариства кардіологів (...) та Асоціації кардіологів України (...) і містить оцінку больового синдрому (типовий, атиповий, неангінальний).

Завдання № 20. Прочитайте приклад тез. Визначте структурні компоненти тексту тез, розмістіть їх у правильному порядку.

**НАСКІЛЬКИ ВАЖЛИВО ВВЕДЕННЯ В НАЦІОНАЛЬНИЙ КАЛЕНДАР
ЩЕПЛЕНЬ УКРАЇНИ ВАКЦИНИ ПРОТИ ВІРУСУ ПАПІЛОМИ ЛЮДИНИ?**

Денчик Н. С.

Науковий керівник – к. мед. наук., доц. О. І. Каліновська
Харківський національний медичний університет
Кафедра акушерства та гінекології № 2

Метою роботи є обґрунтування введення в національний календар України вакцинації проти вірусу папіломи людини (ВПЛ).

За даними національного канцер-реєстру в Україні, захворюваність на рак шийки матки (РШМ) серед жінок у віці 20–24 років за період з 1997 до 2001 рік збільшилася на 70 %. Кожна п'ята жінка помирає протягом першого року після постановки діагнозу РШМ.

Матеріалами дослідження є дані МОЗ України щодо захворюваності на рак шийки матки (РШМ) в популяції жінок України.

Отже, враховуючи, що рак шийки матки – 2-а в світі за частотою злоякісна пухлина у жінок після раку молочної залози, і більше 70 % випадків РШМ пов'язані з хронічною папіломовірусною інфекцією, ВООЗ рекомендує включення вакцинації проти ВПЛ в національні програми імунізації у країнах, зокрема і в Україні, де профілактика раку шийки матки є пріоритетом охорони здоров'я.

Хронічна інфекція, викликана онкогенними типами ВПЛ, є передумовою для розвитку РШМ, який щорічно вражає 500 000 жінок у світі і призводить до 260 000 смертельних випадків. Вірусні генотипи 16 і 18 є причиною 70 % випадків РШМ. Інші прояви папіломавірусної інфекції включають в себе рак піхви, зовнішніх жіночих статевих органів, статевого члена. Крім того, типи ВПЛ 6 і 11 викликають утворення аногенітальних кондилом і рецидивуючий респіраторний папіломатоз. Нещодавно на ринку з'явилися дві вакцини проти ВПЛ: «Гардасил» і «Церварікс» (США). Ефективність і безпека масової вакцинації проти ВПЛ була доведена на практиці. У клінічних дослідженнях, у яких взяли участь 19 тис. жінок,

вакцини продемонстрували 100 % ефективність профілактики передракових уражень, викликаних ВПЛ 16 і 18, причому високий титр антитіл до цих типів вірусу підтримувався у понад 98 % жінок протягом 5,5 років. У рамках Глобальної програми з вакцин та імунізації сьогодні обов'язкова вакцинація введена в національні календарі США, Великобританії, Франції, Австралії і т. д.

Тема 4. АНОТУВАННЯ НАУКОВОГО ТЕКСТУ

Українською	English	Українською	English
Дієслова		Іменники	
аналізувати	to analyse	анотація	annotation
вивчати	to study	вступ	introduction
виділити	to point out	композиція	composition
визначити	to determine	основна частина	main part
досліджувати	to research	план	plan
простежувати	to trace	структура	structure
розробляти	to develop the learning material	заклучна частина	final part
розглядати	to survey		

Завдання № 1. Прочитайте статтю, сформулюйте тему та головну думку своїми словами та запишіть їх.

Анотація (від лат. *Annotatio* – зауваження) – коротка характеристика змісту оригіналу, перелік основних питань, цільового призначення видання. Основне призначення анотації полягає у формуванні уявлення про книгу або статтю у читача. Це певною мірою рекомендація. Саме з цієї причини **переказ в анотації неприпустимий**. Прикметна риса анотації – вона повинна відповідати на запитання: «Про що йдеться в статті?» За змістом анотації поділяються на довідкові (інформативні) і рекомендаційні. За змістом і орієнтацією на цільову аудиторію розрізняють загальні та спеціалізовані анотації.

Довідкові анотації розкривають тематику документів, повідомляють будь-які відомості. Не дають критичної оцінки.

Рекомендаційні анотації оцінюють важливість і корисність документа як для окремих читачів, так і для живої аудиторії.

Загальні анотації можуть бути довідковими та рекомендаційними, характеризують книгу в цілому. Розраховані на широке коло читачів.

Спеціалізовані анотації пишуть для вузького кола потенційних читачів.

Завдання № 2. Дайте відповіді на питання, використовуючи інформацію завдання 1.

1. Що таке анотація?
2. Назвіть види анотацій.
3. Чим відрізняються довідкові та рекомендаційні анотації?
4. Чим відрізняються загальні і спеціалізовані анотації?

Зверніть увагу!

Анотація містить відомості про автора, про зміст документа, переваги документа, його характеристику, основні теми, проблеми об'єкта, мету роботи і її результати.

Візуально анотація є стислим і структурованим відображенням текстового повідомлення.

Користувач, дивлячись на анотацію з декількох рядків, може оцінити зміст статті, що складається із сотні рядків.

Рекомендовано звести до мінімуму використання складних зворотів, вживання особових і вказівних займенників. Активніше використовуються пасивні конструкції (дієприслівникові та дієприкметникові звороти).

Структура анотації:

1. Бібліографічний опис складається із заголовка і відомостей про журнали або книги, прізвища та ініціали автора.
2. Форма. Зазначають конкретну форму документа: монографія, підручник, навчальний посібник, журнал.
3. Предмет викладу. Вказують тему документа, який анують.
4. Основні характеристики. Визначають основні поняття, процеси.
5. Коло використання документа. Вказують, кому адресують документ.

Приклади анотації

Дудкевич В. Ю. Глобальні проблеми, людина й долі людства. *Філософія й культура*. К., 2005. С. 44–60.

Стаття присвячена впливу глобальних проблем на різні сторони життя людини і на вирішення питання про майбутнє цивілізації. У статті розглянуто шляхи й методи вирішення глобальних проблем мислителями різних напрямків.

Ділова українська мова: практикум для студентів 1 курсу заочної форми навчання нефілологічних спеціальностей. Ужгород, 2018. 64 с.

Практикум призначений для проведення практичних занять зі студентами 1 курсу заочної форми навчання нефілологічних спеціальностей, які вивчають «Ділову українську мову» відповідно до навчального плану. Мета видання – допомогти студентам здобути навички практичного застосування теоретичних знань.

Завдання № 3. Ознайомтеся зі зразком написання анотації. Зверніть увагу на композицію (структуру, побудову) тексту.

Таблиця 1

Вступ	Анатомія людини : підручник у 3 томах / А. С. Головацький, В. Г. Черкасов, М. Р. Сапін та ін. – Вид. 3. – Вінниця : Нова книга, 2013. – 368 с.
Основна частина	У першому томі підручника подано сучасні дані про будову клітин і тканин, додано характеристику органів, систем і апаратів органів. Описані основні етапи розвитку людини в онтогенезі, особливості будови, росту і розвитку організму. Детально описана функціональна анатомія кісток

	скелета, їх з'єднань і м'язової системи людини. Наведена коротка характеристика кровопостачання, відтоку крові і лімфи від цих анатомічних структур та їх іннервації. Допоможуть у кращому засвоєнні матеріалу зведені таблиці. У кінці кожного розділу підручника є запитання для повторення і самоконтролю, які дозволять краще зрозуміти прочитане. Усі анатомічні терміни подані українською і латинською мовами і відповідають Міжнародній анатомічній номенклатурі (Сан-Паулу, 1997) – українському стандарту (Київ, 2001).
Заключна частина	Підручник призначений для студентів та викладачів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації, складений за кредитно-модульним принципом відповідно до вимог Болонського процесу.

Перед написанням анотації зверніть увагу на послідовність дій під час роботи з текстом:

- прочитати текст і розбити його на смислові частини;
- виділити в кожній частині основну думку і сформулювати її коротко;
- перелічити основні думки, проблеми, порушені автором, його висновки, пропозиції;
- визначити вагомість тексту;
- в анотації вживати слова констатувального характеру, наприклад, *автор аналізує / доводить / викладає / обґрунтовує* тощо;
- використовувати пасивні конструкції (в тексті йдеться про проблеми, розкриті питання та ін.).

Лексичні засоби, які використовуються для написання анотації

Таблиця 2

Для вираження вступу	1) прізвище, ім'я, по батькові автора (науковий ступінь, звання); 2) назва твору; 3) джерело: місце видання, видавництво, рік, сторінки.
Під час характеристики основної частини	1) тема: стаття (робота) присвячена (чому?); в роботі розглянуто, вивчено, досліджено; в статті (науковій роботі, дослідженні, главі) автор ставить (висвітлює) питання (проблему); в статті «...» розглянуті проблеми (чого?), досліджена проблема (чого?); стаття присвячена дослідженню (чого?); 2) композиція:

	<p>стаття (текст) складається з (2, 3, 4) ... частин; в тексті умовно можна виділити (2, 3, 4) частини; композиційно текст ділиться на ... частин: перша / друга частина присвячена ...; у першій / другій частині описано (розглянуто) питання, проблема; 3) перелік основних положень: особлива увага приділена (чому?); автор приходить до думки (про що?); автор наводить на думку (про що?); 4) питання, висвітлені у висновках: автор приходить до висновку (думки), що ...; у результаті зроблено висновок про те, що ...</p>
<p>Для вираження заключної частини</p>	<p>1) значення: стаття має наукове (практичне) значення, робить певний внесок у науку (практику) тощо; 2) характер статті: стаття має науково-популярний (публіцистичний, науковий, науково-дослідний, практичний, проблемний) характер; 3) читацьке значення: стаття (робота) призначена (для кого?) – для фахівців у галузі ..., для широкого кола читачів.</p>

Запам'ятайте!

Назва статті, як правило, відображає тему статті. Під час написання анотації для визначення теми статті (тексту) використовують такі конструкції:

тема статті – ...;

стаття присвячена темі ...;

темою статті є ...;

тема статті є узагальненням (викладом, аналізом, описом та ін.) ...

Завдання № 4. Доповніть речення необхідними компонентами, використовуючи лексику таблиці 2.

1. Стаття ... впливу допоміжних речовин на фармако-технологічні властивості порошкових мас із рослинними екстрактами та ефірною олією.

2. У роботі ... властивості гелю та встановлення впливу температури на його стабільність.

3. ... проблема вибору плівкоутворювальної системи для покриття таблеток-ядер L-аргініну з тіотриазоліном захисною полімерною оболонкою.

4. Пропонована стаття ... із 3 частин.

5. Перша частина ... переліку плівкоутворювальних систем.

6. Автор ... до висновку, що за результатами аналізу структури та динаміки показників хронічного вірусного ГС в Україні встановлено стабільну тенденцію до збільшення випадків хронічного ГС.

7. Стаття ... науково-популярний характер.

8. Стаття ... для широкого кола читачів.

Завдання № 5. Прочитайте статтю, сформулюйте тему і запишіть її. Використовуйте конструкції з таблиць 1, 2.

За сучасними спостереженнями можна виділити три основні чинники, які мають сприятливий вплив на здоров'я людини.

Правильне харчування, яке передбачає не менше 70 % овочів та фруктів у раціоні, з них половина – у свіжому вигляді. Застосування лише цього чинника дає змогу позбутися майже половини хронічних хвороб.

Важливе значення мають дозовані фізичні навантаження. Ліквідувати гіподинамію – значить підтримувати на належному рівні як трофіку найважливіших органів, так і загальну детоксикацію організму. На сьогодні маємо достатньо підтверджень того, що заміна сидіння перед телевізором на активні прогулянки на свіжому повітрі якнайкраще впливають на загальний стан здоров'я.

З Із розвитком практичного клінічного й амбулаторного застосування рослинних засобів чітко простежується роль і місце фототерапії в загальній системі лікування та профілактики захворювань.

Завдання № 6. Прочитайте мікротексти. Придумайте назви. Напишіть теми текстів. Охарактеризуйте зміст текстів, використовуючи інформацію з Таблиці 2.

Цукровий діабет – це захворювання, під час якого в складі крові завжди тримається високий рівень цукру. Це призводить до появи вільних радикалів, які ушкоджують клітини організму. Глюкоза з'єднується з білками та ДНК, перетворюючись в руйнівну речовину. Стінки артерії стають товщими, артерії звужуються та виникають серцеві захворювання. Якщо надлишковий цукор своєчасно не прибрати з організму, у людини поступово погіршується стан. Спочатку вона буде дезорієнтована, потім починає марити, непритомніти. Без медичної допомоги в такому випадку не обійтись.

Дерматит – це гостре запалення шкіри, що виникає в результаті впливу на неї подразників. Дерматит може бути викликаний низкою захворювань, подразниками навколишнього середовища (контактний дерматит), або ж бути самостійним захворюванням (атопічний дерматит).

Інфаркт – це відмирання тканин через недостатнє кровопостачання ураженої ділянки. Це може бути викликано закупоркою артерій, розривом, механічним здавленням або звуженням судин. Ураження, що виникло в результаті, називається

інфарктом. Інфаркт може вражати серце (інфаркт міокарда) та головний мозок (ішемічний інсульт, інфаркт таламуса).

Завдання № 7. Прочитайте текст. Розділіть його на композиційні частини. Сформулюйте назву для кожної частини.

Читаючи текст першоджерела, важливо вміти виділяти в ньому композиційні частини: вступ, основну частину, висновок.

Під час розподілу тексту на частини використовують такі конструкції:

- аналізована стаття складається з ... частин;*
- у тексті умовно можна виділити частин(и);*
- композиційно текст ділиться на частин(и);*
- перша / друга частина присвячена;*
- у першій частині описано (розглянуто) питання, проблема тощо.*

ТАБЛЕТКИ (лат. *tabuleta*) — тверда лікарська форма, яка містить одну дозу або більше діючих речовин, одержана пресуванням певного об'єму часток та призначена для вживання всередину.

Деякі таблетки ковтають цілими, деякі попередньо розжовують, інші розчиняють або диспергують у воді перед застосуванням чи залишають у роті, де діючі речовини вивільнюються та всмоктуються.

Частки таблеток складаються з однієї чи більше діючих і допоміжних речовин, які зв'язують, розпушують, зволожують, забарвлюють, ароматизують, нерідко таблетки отримують без допоміжних речовин.

Таблетки зазвичай мають вигляд правильних круглих циліндрів, верхня і нижня поверхні яких плоскі чи випуклі, краї поверхонь можуть бути скошені. На поверхні таблеток можуть бути нанесені штрихи, риси для поділу, написи та інші позначення.

Таблетки для вживання всередину класифікують так: без оболонки, покриті оболонкою, шипучі, розчинні, дисперговані, кишковорозчинні, з модифікованим вивільненням, для розсмоктування.

Завдання № 8. Прочитайте текст. Розділіть його на частини. Придумайте назву для кожної частини. Складіть план тексту.

Алергія (грец. *allos* – інший + *ergon* – дія) – якісно змінена реакція організму на дію речовин антигенної природи, що призводить до різноманітних порушень в організмі – запалення, спазму бронхів, некрозу, шоку та інших змін. Тобто алергія – це комплекс порушень, що виникають в організмі при гуморальних і клітинних імунологічних реакціях.

Уперше термін «алергія» був запропонований австрійським педіатром Клеменсом Фон Пірке в 1902 р.

Причиною алергії можуть бути речовини, що виявляють антигенні властивості й викликають в організмі імунну відповідь у вигляді вироблення антитіл або активації відповідного клону лімфоцитів (алергени).

Алергени поділяють на екзогенні та ендogenousні. До екзогенних алергенів належать: неінфекційні (повітряні, вдихувані), харчові, контактні, ті, що діють на шкіру і слизову оболонку (барвники), ін'єкційні, інфекційні (бактерії, віруси, рикетсії), лікарські. Ендоалергени (за класифікацією А. Д. Адо) поділяються на природні (первинні) і набуті (вторинні).

Завдання № 9. Прочитайте мікротексти. Випишіть речення, у яких представлена основна інформація кожного тексту, скоротіть речення і запишіть.

У хворих на астму пошкоджені легені. Під час нападу набрякає слизова оболонка бронхів, відбувається спазм дихальних шляхів, і вони звужуються. Через це особливо складно стає видихати, астматики потребують тут суттєво більше зусиль, ніж здорові люди.

До серцево-судинних захворювань належить, зокрема, коронарна, або ішемічна, хвороба серця. У цьому випадку кровообіг порушений внаслідок ураження коронарних артерій, які постачають кров до серцевого м'яза. Звуження в одній із цих артерій призводить до аноксії, тобто нестачі кисню.

Цукровий діабет – це не лише порушення вуглеводного обміну в організмі. Діабет може пошкоджувати судини та органи, порушувати баланс організму. Якщо це відбувається, організм набагато гірше може боротися з вірусами.

Запам'ятайте!

Під час роботи з текстом необхідно виробити вміння ділити текст на логічні частини, виділяючи в кожній речення, які містять основну інформацію.

Завдання № 10. Прочитайте текст. Дайте назву. Розділіть його на логічні частини. Випишіть основну інформацію кожної частини. Складіть план тексту.

Ішемічна хвороба серця – це захворювання, що вражає коронарні артерії, тим самим порушуючи кровопостачання міокарду. До закупорки судин призводять жирові відкладення на внутрішніх стінках артерій, які спочатку сповільнюють природний рух крові, а потім повністю його блокують. Найчастіше причиною ішемії міокарда є атеросклероз. ІХС – хвороба літніх людей. У більшій зоні ризику чоловіки, проте після 50 років шанси урівнюються. Однак останнім часом ця хвороба суттєво помолодшала. На жаль, далеко не поодинокі випадки інфарктів чи аритмій у молодих людей віком від 30 років.

Щоб краще зрозуміти небезпеку цього захворювання, потрібно детальніше дослідити кровообіг. Отже, серце – це м'яз розміром завбільшки з кулак. Воно перекачує кров по організму з частотою приблизно 70 скорочень на хвилину. З правого передсердя кров потрапляє в легені, де насичується киснем. Звідти збагачена кров знову повертається до серця і далі транспортується по судинах всього організму, до органів та клітин. У зворотному напрямку кров рухається венами до правого передсердя і процес повторюється.

Міокард має власне джерело крові з мережі кровоносних судин на його зовнішній поверхні. Вони називаються коронарними артеріями.

Ішемія міокарда – це патологічний стан, за якого порушується нормальна циркуляція крові. Кровопостачання серцевого м'яза або ускладнюється, або повністю блокується.

На ранніх етапах симптомами ішемічної хвороби серця є раптові напади стенокардії, спровоковані значним фізичним навантаженням чи стресом.

ІХС стала епідемією ХХ і ХХІ століття. У близько 8 млн осіб в Україні діагностовано ІХС. У всьому світі від ССЗ за рік помирає 17 млн людей. Тільки в Китаї від ССЗ щоденно помирає 7 тис. пацієнтів (кожні 29 с помирає 1 пацієнт). У США від РСЗ за рік помирає 300 тис., в Європі – 350 тис. пацієнтів.

Завдання № 11. А. Напишіть анотацію до тексту завдання № 10, користуючись своїми записами.

Б. Напишіть анотацію до тексту своєї статті, дисертації; методичних рекомендацій, посібника з дисципліни, яку ви викладаєте.

Тема 5. ЦИТУВАННЯ. ВИДИ ЦИТАТ

Українською	English	Українською	English
Дієслова		Іменники	
Акцентувати (робити акцент (на чому))	to emphasise (put emphasis (on what))	акцент	emphasis
аналізувати	to analyse	аналіз	analysis
вважати	to consider	констатація	statement
виділяти / виділити	to highlight	опис	description
зазначати / зазначити	to note	підкреслення	assertion
констатувати	to state	повідомлення	message
наголошувати / наголосити	to point out	подання (подавання)	submission
описувати / описати	to describe	пропозиція	offer
підкреслювати / підкреслити	to put the stress on	рекомендація	recommendation
повідомляти / повідомити	to inform	твердження	affirmation
подавати / подати	to submit	цитата	quotation
пропонувати / запропонувати	to offer		
Рекомендувати / порекомендувати	to recommend		
твердити / стверджувати	to assert / to affirm		
цитувати	to quote		
Конструкції		автор пише / писав...	the author writes / wrote...
		за словами автора (дослідника, науковця...)...	according to the author (researcher, scientist...)...
		згідно з уявленням....	according to the idea....
		на думку автора...	according to the author...
		як стверджує / стверджував автор	as the author claims / claimed

Завдання № 1. Прочитайте спільнокореневі слова. Поставте запитання до кожного слова. Визначте, до якої частини мови вони належать.

Аналіз – аналізувати / проаналізувати – проаналізовано – аналізуючи / проаналізувавши – аналізований.

Виділення – виділяти / виділити – виділено – виділяючи / виділивши – виділений.

Відзначати / відзначити – відзначено – відзначаючи / відзначивши – відзначений.

Зазначати / зазначити – зазначено – зазначаючи / зазначивши – зазначений.

Констатація – констатувати – констатовано – констатуючи / констатувавши – констатований.

Наголос – наголошувати / наголосити – наголошено – наголошуючи / наголосивши – наголошений.

Опис – описувати / описати – описано – описуючи / описавши – описаний.

Підкреслення – підкреслювати / підкреслити – підкреслено – підкреслюючи / підкресливши – підкреслений.

Подавання – подавати / подати – подано – подаючи / подавши – поданий.

Пропозиція – пропонувати / запропонувати – запропоновано – пропонуючи / запропонувавши – запропонований / запропонований.

Рекомендація – рекомендувати / порекомендувати – рекомендовано – рекомендуючи / порекомендувавши – рекомендований.

Цитата – цитувати / процитувати – процитовано – цитуючи / процитувавши.

Завдання № 2. Утворити від іменників усі можливі дієслівні форми.

Зразок: пропозиція – пропонувати / запропонувати – пропонуючи / запропонувавши – запропонований

Акцент –

Констатація –

Твердження –

Уява –

Характер –

Завдання № 3. Проаналізуйте дієслова доконаного і недоконаного видів; граматичні конструкції та приклади.

Писати / написати (що / про що – думка автора)

Хто (автор/учений/дослідник/новатор...) пише / писав / написав, що...

Бертольд Брехт писав, аби когось вилікувати, потрібно спочатку поставити правильний діагноз.

Твердити / стверджувати (що / про що)

Хто твердив / стверджував...

Як твердив / стверджував автор / дослідник...

Юрій Кундієв стверджував, що саме біоетика повинна зламати той стереотип, коли технології, навіть найпривабливіші, широко впроваджуються без попереднього глибокого й всебічного вивчення.

Як твердив науковець: «Саме біоетика повинна зламати той стереотип, коли технології, навіть найпривабливіші, широко впроваджуються без попереднього глибокого й всебічного вивчення».

Наголошувати / наголосити (що / на чому / на що) / на тому, що...

Хто наголосив / наголошував, що... (на тому, що...)

Де / у чому наголошено / наголошувалось

Жорж Елгозі часто наголошував, що лікарю зовсім не обов'язково вірити в медицину, бо хворий вірить в неї за двох.

У статті наголошено на важливості попередження захворювань.

Зазначати / зазначити (що / про що)?

Хто зазначає / зазначив, що...

Де / у чому було зазначено / зазначалось..

Один англійський учений і філософ свого часу зазначив / зазначав, що перший обов'язок медицини – збереження здоров'я, другий – лікування хвороб...

В анотації зазначено коло рекомендованих читачів.

Запам'ятайте! Інші найпоширеніші моделі конструкцій під час цитування:

Автор (дослідник, науковець, новатор...) вважає ...

Автор (дослідник, науковець, новатор...) виділяє (висвітлює / відзначає / вважає / підкреслює / зауважує / констатує / повідомляє / пропонує / рекомендує...) *що?* (думку / положення)

Автор виділяв / виділив (висвітлював / висвітлив; відзначав / відзначив; вважав / підкреслював / підкреслив; зауважував / зауважив / констатував / повідомляв / повідомив / пропонував / запропонував / рекомендував / порекомендував...) *що?*

Хто характеризує / схарактеризував / охарактеризував ...

За словами / на думку автора / дослідника ...

Згідно з уявленням ...

Згідно з концепцією науковця / відповідно до концепції науковця ...

На думку кого (автора, дослідника, лікаря...) ...

Можна навести такі слова видатного дослідника (автора...) ...

Завдання № 4. Прочитайте текст. Зверніть увагу на способи введення цитат у текст.

Запам'ятайте!

Цитата – порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, який використовують, з обов'язковим посиланням на його автора й джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілішими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні (Закон України «Про авторське право й суміжні права»).

Використовується пряме та непряме цитування. **Пряме цитування** передбачає дослівне, точне, без жодних змін використання запозиченого тексту й обов'язково береться в лапки (виняток: якщо цитується поезія, лапки не потрібні). У прямому цитуванні не дозволяється змінювати слова цитати. Однак з метою скорочення її обсягу допускають пропуск слів, якщо це не призводить до викривлення думки автора. У такому випадку на місці пропуску ставлять квадратні дужки з трикрапкою всередині. **Непряме цитування**, тобто **парафраз**, – переформулювання, переказ цитованого тексту своїми словами за умови збереження суті.

Зверніть увагу! Цитати беруть у лапки й відтворюють у тій граматичній формі, у якій їх подано в джерелі (не скорочуючи авторський текст і не перекручуючи думки автора). Не виділяють лапками наукові терміни, які запропонували інші автори. В обох випадках – прямого та непрямого цитування – потрібно вказати на джерело цитованого тексту за допомогою посилання, яке оформлюється належним чином.

Способи введення цитати у текст

Способи введення цитати у текст		Приклад
1.	Цитата подається повністю після слів того, хто цитує.	Пилипенко В.М. зазначає: «Практично у всіх осіб із субклінічним гіпотиреозом (СГ) спостерігаються нервово-психічні (депресія, порушення пам'яті, когнітивні розлади) і множинні нервово-м'язові порушення» [1]. (Джерело 1: Пилипенко В.М. На межі неврології та ендокринології: лікування гіпотиреодної нейропатії. Медична газета «Здоров'я України 21 сторіччя» № 12 (457), червень 2019 р. URL: https://health-ua.com/article/43341-na-mezh-nevrolog-taendokrinolog-lkuvannya-gpotireodno-nejropat (дата звернення 05.10.2022).
2.	Цитата подається повністю перед словами того, хто цитує.	«Практично у всіх осіб із субклінічним гіпотиреозом (СГ) спостерігаються нервово-психічні (депресія, порушення пам'яті, когнітивні розлади) і множинні нервово-м'язові порушення», – зазначає В.М. Пилипенко [1].
3.	Цитата подається повністю, але розривається словами того, хто цитує.	«Практично у всіх осіб із субклінічним гіпотиреозом (СГ), - зазначає В.М. Пилипенко, - спостерігаються нервово-психічні (депресія, порушення пам'яті, когнітивні розлади) і множинні нервово-м'язові порушення» [1].
4.	Цитата подається у вигляді окремих слів, узятих з	На думку В.М. Пилипенко, нервово-психічні (депресія, порушення пам'яті, когнітивні розлади)

	одного речення автора зі зміненим відмінюванням таких слів.	і множинні нервово-м'язові порушення спостерігаються «практично у всіх осіб із субклінічним гіпотиреозом (СТ)» [1].
5.	Цитата подається в скороченому варіанті без викривлення думки автора (з використанням таких знаків [...] / < ... > на місці пропуску).	На думку В.М. Пилипенко, «практично у всіх осіб із субклінічним гіпотиреозом (СТ) спостерігаються нервово-психічні [...] і нервово-м'язові порушення» [1].
6.	Об'ємні цитати, що складаються з кількох речень (у деяких стилях цитування, як-от АРА (American Psychological Association Style), їх іще називають блоковими), варто відділити від авторського тексту з метою чіткого розмежування з цитованим текстом. Така цитата може не братися у лапки, натомість – виділяється або відбивається від решти тексту певним способом (набирається іншим кеглем, шрифтом, накресленням, відбивається від основного тексту більшими абзацними відступами тощо).	Вивчаючи когнітивні функції у дітей ендемічного регіону, В. Пилипенко зауважує: <i>Практично у всіх осіб з субклінічним гіпотиреозом (СТ) спостерігаються нервово-психічні (депресія, порушення пам'яті, когнітивні розлади) і множинні нервово-м'язові порушення. Поява неврологічних симптомів при гіпотиреозі пов'язана з безпосередньою дією гормонів щитоподібної залози на центральну та периферичну нервову систему</i> [1].
7.	Цитування джерела іноземною мовою здійснюється наступним чином: або цитата подається мовою оригіналу й береться в лапки, або ж у лапках наводиться авторський дослівний переклад (у такому випадку робиться примітка (переклад з англійської	Найбільш зрозумілим та інформативним визначенням поняття «академічний плагіат» вважається тлумачення Терези Фішман: «Плагіат має місце, коли певна особа (1) використовує слова, ідеї чи результати праці, (2) що належать іншому визначеному джерелу чи людині (3) без вказування посилання на джерело, з якого їх було запозичено, (4) у ситуації, в якій правомірно очікується вказування оригінального авторства (5) з метою отримати певну користь, пошану, вигоду, яка не обов'язково має бути грошовою (переклад з

	мови мій. – ініціали автора роботи).	англ. мови мій. – <i>Н. З.</i>)» [2]. (Джерело 2: Fishman T. “We know it when we see it” is not good enough: toward a standard definition of plagiarism that transcends theft, fraud, and copyright. <i>4th Asia Pacific Conference on Educational Integrity (4APCEI)</i> , 28-30 September 2009. Australia : University of Wollongong NSW, 2010. P. 5. URL : http://ro.uow.edu.au/apcei/09/papers/37/)
8.	Коли фіксуючи цитату, у ній виділяють окремі слова, то в дужках роблять спеціальне застереження, наприклад: курсив наш. – <i>Н.З.</i> , підкреслено нами. – <i>Н.З.</i> тощо).	
9.	Якщо автор під час цитування виявляє своє ставлення до окремих слів або висловлювань з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставиться знак оклику або знак питання.	

Джерело: Бахрушин В. Аналітична записка «Запобігання окремих проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності». Лист МОН від 20.05.2020 р. № 1/9-264 <https://mon.gov.ua/ua/npa/do-pitannya-uniknennya-problem-i-pomilok-u-praktikah-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti>

Завдання № 5. Дайте відповіді на запитання.

1. Що таке цитата?
2. Що таке парафраз?
3. Які бувають види цитат?
4. Що таке плагіат?
5. Які розділові знаки ставляться при прямому та непрямому цитуванні?

Завдання № 6. Прочитайте уривки з наукових статей. Знайдіть цитований матеріал. На прикладі цих текстів оформіть усі можливі види цитування за правилами (див. завдання № 4).

№ 1. Розглядаючи теоретичні досягнення нанонауки та впровадження розробок нанотехнологій у практичну діяльність людини, слід враховувати біоетичні складові їх доклінічного та клінічного вивчення, тобто соціальний аспект проблемних питань нанотехнологій. Характеризуючи біоетичні аспекти нанотехнологій і наноматеріалів, відомий український гігієніст, академік НАН та НАМН України Ю. І. Кундієв, зазначив: «...в той же час часто забувається про можливість непередбаченого впливу на людину та її геном, нехтується досить проста істина – у світі немає нічого ідеального. Тому потрібен ретельний аналіз не лише науково-технічної, а й морально-етичної складової досягнень та розвитку нанотехнологій. Розвиток таких напрямів, як нанобезпека та нанотоксикологія, не повинен бути другорядним...». У зв'язку із цим особливого значення набувають дослідження не лише позитивної дії наноматеріалів під час застосування в

промисловості, медицині, сільському господарстві, а й медико-біологічних аспектів взаємодії наночастинок із людиною, докільлям.

(Чекман І. С. Природні нанотехнології у живій клітині : погляд на проблему. *Лікарська справа / Врачебное дело*. 2012. № 8. С. 3–13).

№ 2. Однією з важливих властивостей наночастинок є можливість бути переносником фізіологічно активних речовин, ксенобіотиків та лікарських засобів. Найчастіше застосовують такі наночастинокки: альбумін, ліпосоми, поліетиленгліколевмісні структури, фулерени, дендримери, хітозан, нанотрубки та ін. Наночастинокка-переносник відкриває принципово інші шляхи введення медикаменту в організм: інгаляційний, наскірний. Використання біокон'югованих наночастинок дає змогу селективно діяти на пухлинні клітини, вивільняти й накопичувати лікарські засоби у потрібних місцях.

(Smith A.M., Duan H., Mohs A.M., Nie S. Bioconjugated quantum dots for in vivo molecular imaging. *Adv. Drug Deliv. Rev.* 2008. V. 60. P. 1226–1240).

№ 3. Наночастинокки починають застосовувати для наукових розроблень у галузі біофізики, молекулярної біології, протеоміки, генетики, зокрема, для створення біомаркерів. Магнітні наночастинокки, на які нанесено антитіла та фрагменти ДНК, мають властивість посилювати сигнал з численних малих біомолекул. Це дасть можливість діагностувати хворобу на ранніх стадіях і досягати ефективнішого лікування різних захворювань. Наночастинокки можуть утворювати комплекси з продуктами обміну речовин організму, лікарськими засобами, поліпшуючи розчинність останніх, стабілізуючи їх, унаслідок чого медикаменти краще засвоюються клітинами організму. Завдяки малим розмірам наночастинокки можуть проникати безпосередньо через шкіру, органи дихання, травлення, отвори клітинних мембран і розподілятися по всьому організму. Із сучасних позицій нанонауки важливим для фізіології є вивчення функціонування органів, клітин, субклітинних структур, кальцієвих каналів, натрій-калієвого насоса щодо впливу на ці процеси наночастинок, які присутні в організмі. Вивчення таких унікальних характеристик наночастинок дасть змогу розробити нові технології в техніці, медицині, фізіології, лікознавстві, нутриціології, сільському господарстві та інших галузях діяльності людини.

(Caruthers S.D., Wickline S.A., Lanza G.M. Nanotechnological application in medicine. *Curr. Opin. Biotechnol.* 2007.V. 18. P. 26–30).

№ 4. Одними з невідкладних станів, з якими інколи доводиться стикатися лікарю у своїй практичній діяльності, є синкопальні стани. Через невисоку їх поширеність лікарі часто мають недостатні знання й практичний досвід щодо діагностики та медичного супроводу таких пацієнтів. Разом із тим деякі синкопальні стани можуть становити загрозу для життя, тому потребують своєчасного проведення діагностичних і лікувальних заходів. Окрім того, травми, які стаються під час повторних епізодів зомління, можуть бути досить серйозними, особливо в

осіб старшого віку. Пригадаймо, що синкопальний стан (непритомність, синкопе) – це транзиторне зомління, зумовлене загальною мозковою гіперперфузією, котре характеризується раптовим початком, короткою тривалістю та спонтанним повним відновленням. Патофізіологічною основою всіх форм синкопе є зниження системного артеріального тиску з відповідним зменшенням загального мозкового кровотоку. Як відомо, системний артеріальний тиск визначається серцевим викидом і загальним периферичним опором судин. Тому зменшення одного із цих компонентів або ж їх комбінація призводять до зомління, хоча часто наявна комбінація цих механізмів у різних співвідношеннях...

(О. І. Фролов [Синкопальні стани: диференційна діагностика й алгоритм надання допомоги. Спеціалізований медичний портал Health-ua.com URL : <https://health-ua.com/article/70542-sinkopaln-stani--diferentcjna-dagnostika-j-algoritm-nadannya-dopomogi>](https://health-ua.com/article/70542-sinkopaln-stani--diferentcjna-dagnostika-j-algoritm-nadannya-dopomogi) (дата звернення 10.10.2022)

№ 5. Нейропсихологія є безперечно новим рівнем у вивченні проблеми «мозок і психіка», яка від простого опису та збирання фактів перейшла до їх системного аналізу. Вищі форми свідомої діяльності людини здійснюються мозком і спираються на закони вищої нервової діяльності. Однак вони породжуються складними відносинами людини з суспільним середовищем і формуються в умовах суспільного життя, яке сприяє виникненню нових функціональних систем, відповідно до яких працює головний мозок (О. Р. Лурія).

(Іонов І. А. Фізіологія вищої нервової діяльності (ВНД): навчальний посібник. Харків : ФОП Петров В.В., 2017. 143 с. URL : http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Kaf_anatomii/Biblioteka/Navchalnyi%20posibnyk%20po%20VND.pdf (дата звернення 11.10.2022)

Завдання 7. Використовуючи наведені нижче конструкції, оформіть цитати за текстом, який додається.

Автор писав / пише: ...

Автор наголошує на тому, що...

Автор вважає (підкреслює, зауважує, виділяє...) ...

Як стверджував / стверджує ...

Як справедливо зазначає / зазначив ...

За словами ...

Згідно з уявленням ...

На думку ...

Можна навести такі слова видатного дослідника (лікаря, науковця...) ...

...Перед науковцями різних спеціальностей стоїть завдання більш ґрунтовно вивчити вплив продуктів нанотехнологій – наночастинок – на фізіологічні та біохімічні процеси, а також можливу негативну їх дію як на організм людини, так і на навколишнє середовище з метою запобігання такому впливу. Узагальнюючи дані

літератури та власні дослідження, можна стверджувати, що в організмі відбуваються фізіологічні процеси, в основі яких лежать наномеханізми, що потребують більш детальних, поглиблених наукових досліджень. Не всі викладені положення експериментально підтверджені, вони дискусійні і потребують подальших різнобічних досліджень спеціалістами різних напрямів для з'ясування ролі наномеханізмів у перебігу біохімічних та фізіологічних процесів в організмі.

Розвиток нових технологій та методів дослідження природних об'єктів підштовхнув науковців до висновку, що обмінні процеси у живих клітинах відбуваються за допомогою наномеханізмів, а сама структура таких природних частинок і систем часто є нанорозмірною. Проведені дослідження підтверджують той факт, що макромолекулярні комплекси, які входять до складу клітин, є біологічними наномашинами, які разом утворюють своєрідний «клітинний нанокосмос». Незважаючи на швидкі темпи розвитку нанонауки, відносно мало відомо про взаємодію нанорозмірних об'єктів з живими системами. У біологічних рідинах з наночастинками з'єднуються протеїни. Протеїни конкурують один з одним за розміщення на поверхні наночастинки, призводячи до утворення «корони», що визначає біологічну ідентичність частинки...

Завдяки останнім досягненням у нанотехнології та молекулярній інженерії розробка синтетичних систем, що імітують біологічні структури та процеси, зараз розвивається на нанорівні. Біологічні системи мають багато нанорозмірних каналів та пор, що надихають вчених на створення штучних пор, яким властива молекулярна чутливість чи інші функціональні переваги. Більше того, завдяки біоміметичному підходу можна також вивчати біологічні пори, застосовуючи методи інженерії «знизудогори», в яких складові компоненти можуть бути досліджені поза комплексним клітинним середовищем...

Статтю слід закінчити словами англійського вченого-гуманіста Ф. Бекона (1561–1626): «Природу можна підкорити тільки її власними знаряддями. Але найкращий спосіб підкорити природу – підкоритися їй».

(Чекман І.С. Біологічно активні речовини як наноструктури: біохімічний аспект. *Клінічна фармація*. 2017. Т.21, № 2. С. 15-22. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/KIPh_2017_21_2_5 (дата звернення: 10.10.2022).

Тема 6. БІБЛІОГРАФІЯ. ПРАВИЛА УКЛАДАННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ

Українською	English	Українською	English
Іменники		Дієслова	
глибина	depth	використовуватися	to be used
джерело	source	відобразити	to denote
зміст	contents	застосовуватися	to apply
кирилиця	Cyrillic alphabet	затверджувати	to approve
огляд	review	здійснюватися	to be carried out
передмова	preface	поширюватися	to spread
покажчик	index	складати	to form
посилання	link	укладати	to compile
скорочення	abbreviation		
цитата, цитовання	quotation		

Завдання № 1. Прочитайте спільнокореневі слова. Поставте запитання до кожного слова. Визначте, до якої частини мови вони належать.

1. Видання – виданий – видавати – видати.
2. Відображення – відображений – відобразити – відобразити.
3. Затвердження – затверджений – затверджувати – затвердити.
4. Опис – описаний – описувати – описати.
5. Оформлення – оформлений – оформлювати – оформити.
6. Поширення – поширений – поширюватися – поширитися.
7. Призначення – призначений – призначати – призначити.
8. Укладання – укладений – укладати – укласти.

Завдання № 2. Утворіть можливі частини мови від виділених іменників за зразком. Якщо потрібно, змініть форму залежного слова.

Зразок: дослідження (чого? Р. в.) проблеми – досліджувати (що? З. в.) проблему – досліджувана (що? Н. в.) проблема – досліджуючи (що? З. в.) проблему.

1. Видання літератури.
2. Відображення документа.
3. Затвердження стандарту.
4. Оформлення списку літератури.
5. Складання бібліографічного списку.
6. Скорочення слів.
7. Цитування джерел.

Завдання № 3. Проаналізуйте дієслова доконаного і недоконаного видів; граматичні конструкції та приклади.

Подавати / подати(як?), (де?)

Що (Н. в.) подають як, де

Бібліографічний опис подають за певними правилами.

Поширюватися / поширитися (на кого? на що?)

Що (Н. в.) поширюється на кого, на що

Стандарт 2006 не поширюється на бібліографічне посилання.

Регламентувати (що?)

Хто (що) регламентує що

Цей документ регламентує оформлення бібліографічних списків.

Розміщуватися / розміститися (де?)

Хто (що) розміщується де

Література іноземною мовою розміщується після всіх джерел кирилицею.

Розробляти / розробити (що?)

Хто (що) розробляє що

Наука розробляє методи опису творів, складання їх показників та оглядів для використання.

Завдання № 4. Прочитайте текст. Дайте відповідь одним реченням, про що розповідається в тексті.

Бібліографія – (від давньогр. βιβλίον — книга і γράφω — пишу): 1. Наука, що розробляє методи опису творів, складання їх показників та оглядів для наукового і практичного використання. 2. Перелік видань із вказівкою вхідних даних. 3. Відділ у періодичних виданнях, присвячений короткому оглядові нових книг.

Бібліографічний опис – сукупність відомостей про документ. Він наведений за певними правилами і призначений для ідентифікації документа, відображає стисло характеристику документа: відомості про автора, назву, місце і рік видання.

Складання списку використаної літератури, джерел і посилань є важливим обов'язковим елементом наукової праці. Цей процес відображає роботу автора зі збору та аналізу інформації, дозволяє зробити висновок про глибину та ґрунтовність дослідження і є вираженням культури наукової праці. Дані про документи та матеріали повинні бути представлені в уніфікованому та стандартизованому вигляді з метою подальшого використання й ідентифікації. Правила оформлення наукових праць є загальними для всіх галузей знань і регламентуються державними стандартами.

В Україні діють два затверджені Національні стандарти, що відповідають за оформлення бібліографічної інформації в науковій праці, та міжнародні стандарти.

1. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та

правила складання / Нац. стандарт України. – Вид. офіц. – [Чинний від 2007-07-01]. – Київ : Держспоживстандарт України, 2007. – 47 с. <https://drive.google.com/file/d/1-7tME1ZwurLhpacPuipUPc2eYSqRWyHo/view>

Це документ, який регламентує оформлення бібліографічних списків, списків використаної літератури, списків літератури в наукових працях тощо. Стандарт розроблено для уніфікації складання бібліографічного опису на міжнародному рівні, забезпечення можливості обміну результатами каталогізації і введено в дію 1 липня 2007 року. Він є базовим для системи стандартів, правил, методичних посібників зі складання бібліографічного опису й максимально точно відповідає базовому принципу Міжнародного стандартного бібліографічного опису (ISBD) – подавати інформацію в бібліографічному описі в тому вигляді, в якому вона представлена в об'єкті опису. Об'єктами опису є всі види опублікованих і неопублікованих документів на будь-яких носіях. Стандарт не поширюється на бібліографічне посилання.

2. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. / Нац. стандарт України. – Вид. офіц. – [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 17 с. <http://lib.pnu.edu.ua/files/dstu-8302-2015.pdf>

Цей стандарт регламентує оформлення бібліографічних посилань і бібліографічних списків посилань у наукових працях. Він встановлює види бібліографічних посилань, правила й особливості їх складання та розміщення в документах. Стандарт поширюється на бібліографічні посилання в опублікованих і неопублікованих документах незалежно від носія інформації. «Список використаної літератури» (як частину довідкового апарату) наводять у формі бібліографічного запису (ДСТУ ГОСТ 7.1:2006).

При складанні опису застосовуються загальні правила скорочення слів і словосполучень, що регламентуються чинним Стандартом «ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила» (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). – Чинний від 2013-08-22. – Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. – 15 с. – (Інформація та документація).

3. Стиль АРА

АРА style – стиль Американської психологічної асоціації, запропонований як універсальний алгоритм оформлення посилань, цитат і складання бібліографічних описів. Переважно він застосовується в роботах, присвячених напряму громадської науки, включаючи право, психологію, соціологію.

Загальні правила та основні вимоги до укладання бібліографічного опису за ДСТУ 8302:2015.

- Опис здійснюється мовою оригіналу;
- замість знака «крапка й тире» («. – »), який розділяє зони бібліографічного опису, в бібліографічному посиланні рекомендовано застосовувати знак «крапка»;

- вказівки тому, частини, випуску, номеру, а також на рік видання подаються арабськими цифрами;
- назва місця видання подається повністю;
- опис документу здійснюється за титульною сторінкою. Відсутні відомості позичають з інших місць документу: обкладинки, зворотного боку титульної сторінки, передмови, змісту, вихідних даних тощо; подання інформації не з титульної сторінки дозволено без квадратних дужок;
- опис дозволено укладати в скороченій формі, обмежуючись необхідною для ідентифікації інформацією;
- заголовок – від одного до трьох авторів – та/або назва є обов'язковими елементами;
- перелічення чотирьох і більше авторів у заголовку (перед назвою) – за необхідності;
- повторення відомостей про автора(ів) за навіскою не обов'язково;
- дозволено подати за навіскою одного автора та словосполучення «та ін.»;
- подання позначення матеріалу («Текст», «Електронний ресурс», «Ноти» тощо) не обов'язково;
- подання назви видавництва або прізвища видавника не обов'язково;
- подання відомостей про серію та Міжнародний стандартний номер не обов'язково;
- дозволено в аналітичному описі розділовий знак «дві навіскіні риски» («//») замінювати крапкою, а назву документу виділяти шрифтом. Назву дозволено скорочувати;
- дозволено словосполучення «Режим доступу» або еквівалент іншою мовою замінити «URL»;
- рекомендується застосовувати DOI замість електронної адреси.

Застосовується декілька способів розміщення джерел у списку: алфавітний, систематичний, хронологічний, за главою роботи, в порядку цитування та згадки літератури в тексті. Найчастіше в наукових працях використовується алфавітний спосіб – бібліографічні записи розташовуються за алфавітом авторів та заголовків робіт. Джерела іноземною мовою розміщуються після всіх джерел кирилицею, за винятком, коли список формується у порядку появи посилання в тексті.

**Приклади
оформлення бібліографічного опису
у списку використаних джерел
з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015
«Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»**

**Книги:
Один автор**

1. Гурманова Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ : ЦУЛ, 2017. 193 с.

Два автори

1. Мартиненко З. Е., Макар І. В. Управління підприємством: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2017. 296 с.

2. Білоус С. І., Корнійчук В. П. Філософія освіти : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2016. 176 с.

Три автори

1. Пустовенко В. В., Максименко І. Л., Яким А. С. Безпека життєдіяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2017. 348 с.

Чотири автори

1. Гриньова М. В., Оніпко В. В., Купріян К. В., Ходунай В. В. Світ рослин у творчості І. П. Котляревського : науково-популярні нариси. Полтава, 2017. 112 с.

2. Інновації : навч. посіб. / Гуревич Д. Т., Чекан О. С., Грибан О. М., Макарова В. В. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 389 с.

П'ять і більше авторів

1. Охорона праці : навч. посіб. / О. І. Подольська та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2017. 264 с.

2. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : станом на 10 жовт. 2017 р. / К. І. Мягченко та ін. ; за заг. ред. І. М. Ливанова. Київ : ЦУЛ, 2017. 428 с.

Автор(и) та редактор(и)/ упорядники

1. Веретенко В. В. Міжнародний маркетинг : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Марценюка. Київ, 2015. 374 с.

2. Бутенко М. П., Качур В. П., Петренко С. В. Психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Дутко. Київ : ЦУЛ, 2017. 332 с.

Без автора

1. Етнографія : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Гарапка; уклад. А. І. Гарапка. Київ : ЦУЛ, 2018. 320 с.

2. Міжнародні відносини : монографія / за ред. М. А. Березовського. Київ : ЦУЛ, 2016. 162 с.

3. Освіта в Україні: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Марценюк (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2017. 319 с.

Багатотомні видання

1. Енциклопедія рослин / редкол.: І. М. Деркач та ін. Київ : ЦУЛ, 2016. Т. 8. 812 с.

2. Дендрофлора України. В 12 т. Т. 2. Дикорослі та культивовані дерева і кущі. Вип. 1. Покритонасінні / Л. І. Перхоменко. Київ : Наукова думка, 2012. 200 с.

Тези доповідей, матеріали конференцій

1. Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 2 листоп. 2017 р. Київ : Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2017. 246 с.

2. Майстренко В. М., Осадчук О. П. Теоретичні основи впровадження системи управління якістю. Проблеми управління та економіки підприємств в сучасних

умовах : матеріали XV міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 23-24 квіт. 2019 р. Київ : НУХТ, 2019. С. 18–21.

Збірник

1. Україна – сузір'я культур : збірник. Київ : Новий друк, 2018. 244 с.
2. Наука України у світовому інформаційному просторі : збірник. Київ : Академперіодика. 2018. Вип. 15. 104 с.

Автореферати дисертацій, дисертації

1. Петров О. Г. Музикотерапія : автореф. дис. ... канд. псих. наук : 12.00.06. Київ, 2009. 40 с.
2. Винниченко О. М. Контроль соціально-економічного розвитку промислових підприємств : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Київ, 2018. 344 с.

Законодавчі та нормативні документи

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2015. 98 с.
2. Про вищу освіту : Закон України від 05.09.2016 р. № 2145-VIII. Голос України. 2016. 27 верес. (№ 178–179). С. 10–22.
3. Про затвердження Вимог до оформлення кандидатської дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2018 р. № 50. Офіційний вісник України. 2018. № 25. С. 139–141.

Патенти

1. Спосіб лікування гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.

Стандарти

1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).
2. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).

Загальні правила та основні вимоги до укладання бібліографічного опису за стилем АРА

- Кожен пункт списку використаних джерел повинен бути прив'язаний до конкретного посилання в науковій праці;
- не можна вказувати зноски, і не відображати їх у списку джерел;
- АРА стиль передбачає роботу з усіма видами посилань, у тому числі внутрішньо текстовими, блоковими і парафразами;
- головні принципи – інформативність, чітка наявність усіх елементів опису, грамотність, правдивість і ретельна перевірка джерел.

Приклади

бібліографічного опису списку джерел в стилі АРА

Книга

1. Farrell, S. E. (2015). A life inspired (3d ed.). Hoboken, NJ: Wiley.

2. Хорольский, Д. А. (2019). Редакционная политика публицистических изданий. Харьков: Ранок.
3. Buhle, P., Mullins, J. W. & Komisar, R. (2018). Wiley revenue recognition: Rules and scenarios. New York, NY: Metropolitan Books.

Частина книги

1. Харитонов, Е. (2018). В Стратегические исследования. В. Компаниец (Ред.), Приоритеты инвестиционного обеспечения (2-е издание). (с. 67). Киев: ЮнСтрим.
2. Grosman, D. (2015). Art. In D. Simmons (Ed.), *New critical essays on Kurt Vonnegut* (p. 87). New York, NY: HarperCollins Publishers.

Багатотомні видання

1. Михайленко, Т., & Шульга, О. (Ред.). (2020). Избранные произведения (Т. 1-2). Харьков: Украинская энциклопедия.
2. Bragg, S. M. (2019). *The prose works of John Milton* (Vol. 1-2). New York, NY: Palgrave Macmillan.

Статті з журналів

1. Кравченко, Д. (2018). Современные тенденции криминализации деяний, связанных с незаконным оборотом наркотиков. *Правовед*, 14 (2), 32-34.
2. Koprascki, M. (2017). *The prose works of John Milton*. New York, NY: Palgrave Macmillan.

Дисертація, автореферат

1. Brettin, A. (2018). *Microspherical photonics for enhancing resolution of optical microscopy and sensitivity of focal plane arrays* (Publication No. 10979114) [Doctoral dissertation, The University of North Carolina at Charlotte]. PQDT Open.
2. Буц, Ю. В. (2020). *Науково-методологічні основи релаксії екогеосистем при техногенному навантаженні пірогенного походження* [Автореф. дис. д-ра техн. наук, Сумський державний університет]. eSSUIR.

Матеріали конференцій

Воловенко, І. В. (2019). Метамовна рекфлексія як невід'ємний складник політичних промов. У В. П. Андрущенко, А. В. Висоцький, М. Я. Плющ, О. І. Леута, І. В. Дудко, І. В. Воловенко & Л. М. Марчило (Ред.), *Український мовний світ у слов'янському всесвіті* (с. 18–20). Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Електронні ресурси

1. Миронова, Г. (2017). Право интеллектуальной собственности. Харьков, ЦУН. Воспроизведено с http://culonline.com.ua/full/959-pravo-intelectvlasn_dahnopdf.html.
2. Grosman, D. (2019). A touch for funny bones and earlobes. *New York Times*, p. 3. Retrieved from www.nytimes.com.

Патент

Безрук, В. В., Безрук, Т. О., Ященко, Ю. Б., Ященко, Ю. Б., & Шкробанець, І. Д. (2018). *Спосіб оптимізації системи надання нефрологічної допомоги дітям із інфекційно-запальними захворюваннями сечовидільної системи* (Патент України № 123201). Міністерство економічного розвитку і торгівлі України.

Нормативно-правові акти

1. European charter. 85. ES. §11502et seq. (2015).

Завдання № 5. Дайте відповіді на запитання.

7. Що таке бібліографія, бібліографічний опис?
8. Чому складання списку використаної літератури, джерел і посилань є важливим елементом наукової праці?
9. Які стандарти оформлення бібліографічної інформації в науковій праці діють в Україні?
10. Які існують способи розміщення джерел у списку? Який спосіб використовується найчастіше?
11. Як розміщуються у списку джерела іноземною мовою?

Завдання № 6. Продовжіть речення:

1. Бібліографія – це наука, що розробляє методи ...
2. Бібліографія – це перелік видань ...
3. Бібліографічний опис – сукупність ...
4. Правила оформлення наукових праць є загальними ...
5. В Україні діють ...
6. Стандарт 2006 розроблено для уніфікації складання ...
7. Стандарт 2015 регламентує оформлення ...
8. Застосовується декілька способів розміщення ...
9. Найчастіше в наукових працях використовується ...
10. Джерела іноземною мовою розміщуються ...

Завдання № 7. Використовуючи інформацію таблиці, укладіть бібліографічні описи і розташуйте їх в алфавітному порядку.

Автор	Назва	Місце вид.	Вид-во	Рік	Сторінки
Кравчук А. П.	Анатомія людини	Вінниця	Нова книга	2021	346
Бондар О. П., Горпинюк С. В., Сушкевич Т. І.	Філософія	Київ	Вища школа	2022	360
Подольська О. І., Тарнавська Г. Я., Марценюк Н. С.,	Охорона праці : навч. посіб.	Київ	ЦУЛ	2020	264

Герасимова Т. М.					
За заг. ред. В. І. Гарапка	Етнографія : конспект лекцій	Київ	ЦУЛ	2018	320

Завдання № 8. виправте помилки в бібліографічному описі відповідно до Стандарту 2015. Розмістіть джерела в алфавітному порядку.

1. Левенець В. М. Спортивна травматологія: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / В. М. Левенець, Я. В. Лінько. – К.: Олімпійська літ.ература. – 2008. – 216 с.
2. Шевченко О. О. Функціональна анатомія серцево-судинної системи : навч. посібник для студ. вищ. мед. навч. закладів IV рівня акредитації / О. О. Шевченко. – К. Олімпійська літ., 2008. – 184 с.
3. Навчальні завдання з англійської мови для самостійної роботи студентів 1 курсу (другий семестр) / Л. М. Бардіна, Л. З. Доценко, Т. В. Мартіросова, В. Л. Шепелюк ; НУФВСУ. – К. – 2003. – 300 с.
4. Економічна соціалізація молоді: соціально-психологічний аспект / ред. В. В. Москаленко ; Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К.: Укр. центр політичного менеджменту. – 2008. – 336 с. – (Бібліотека журналу "Соціальна психологія").
5. Теорія і методика фізичного виховання : підручник для студентів ВНЗ фіз. виховання і спорту: в 2 т. / ред. Т. Ю. Круцевич ; пер. з рос. Л. К. Кожевнікової. – К.: Олімпійська літ. – 2008. – Т. 1 : Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. – 392 с.; Т. 2 : Методика фізичного виховання різних груп населення. – 368 с.
6. Байрачний О. В. Психологічні показники у визначенні спортивного амплуа футболістів : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01 / О. В. Байрачний ; НУФВСУ. – К., 2009. – 20 с
7. Мигаль Г. В. Ергономічні основи дослідження життєздатності систем «людина – техніка – середовище» в складних умовах : дис. ... д-ра техн. наук : 05.01.04 – ергономіка / Мигаль Галина Валеріївна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків – л 2017. – 437 с. : рис., табл.

Завдання № 8. Відповідно до теми свого дисертаційного дослідження укладіть список літератури з 5–7 джерел, використовуючи:

- **Стандарт 2015;**
- **стиль АРА.**

**Тема 7. ВИСТУП ІЗ НАУКОВИМ ПОВІДОМЛЕННЯМ.
МОВЛЕННЄВА ПОВЕДІНКА ДОПОВІДАЧА**

Українською	English	Українською	English
Дієслова		Іменники	
відкривати	to discover	відкриття	discovery
виступати	to speak	виступ	speech
дискутувати	to discuss	дискусія	discussion
доповідати	to report	доповідь	report
рекомендувати	to recommend	доповідач	reporter
		промовець	speaker
		рекомендація	recommendation

Завдання № 1. Прочитайте спільнокореневі слова та синоніми. Поставте запитання до кожного слова. Визначте, до якої частини мови вони належать.

А) Дискусія – дискусійний – дискутувати.

Доповідь – доповідач – доповідати.

Відкриття – відкривати.

Рекомендація – рекомендаційний – рекомендувати.

Виступ – виступати.

Б) Доповідач, лектор, промовець, оратор.

Завдання № 2. Утворіть іменники від поданих дієслів, використовуючи суфікси -енн-, -анн-.

∧ -енн-	винайти	→	винайдення
	досліджувати	→	
	обговорювати	→	
	оформлювати	→	
	виголошувати	→	
	виправляти	⇒	
	напружувати	→	
	визначати	→	
	послаблювати	→	

∧ -анн-	читати	→	читання
	висловлювати	→	
	визнавати	→	
	запам'ятовувати	→	
	тренувати	→	
	розташувати	→	
	складати	→	

спілкуватися →

Завдання № 3. Ознайомтеся з жанрами публічного виступу.

Публічні виступи		
<i>Монологічні</i>	<i>Діалогічні</i>	<i>Полілогічні</i>
Доповідь (ділова, звітна, наукова, політична, тематична)	Бесіда (глибинно-особистісна, ділова, ритуальна)	Дискусія
Промова (агітаційна, ділова, мітингова, ювілейна)	Інтерв'ю (діалог, нарис, анкета)	Диспут
Лекція (навчально-програмова, настановчо-вступна, оглядова)	Обговорення	Полеміка
Огляд	Суперечка	Дебати
Виступ		
Повідомлення		
Проповідь		
Репортаж (подієві (новинні), тематичні, постановні (за сценарієм))		

Завдання № 4. Ознайомтеся із структурою доповіді.

Структура доповіді:

- Тема
- Актуальність, або проблема
- Новизна
- Робоча гіпотеза
- Предмет та об'єкт досліджень
- Мета та завдання досліджень
- Організація досліджень
- Методи досліджень
- Результати роботи (обговорення результатів)
- Висновки
- Ілюстративний матеріал (таблиці, схеми, малюнки, фільми).

Завдання № 5. Ознайомтеся зі схематичною структурою тез наукової доповіді.

Теза → обґрунтування → доказ → аргумент → результат → перспективи.

Завдання № 6. Утворіть речення, правильно поєднуючи інформацію з правої та лівої колонок.

1. Тематична доповідь — це	А) доповідь, у якій узагальнюють хід роботи за певний час, виділяють досягнення та недоліки.
2. Інформаційною доповіддю називають	Б) наукові спостереження, досліди, їхні результати, нові відкриття.
3. Звітна доповідь — це	В) визначити тему доповіді, причини її вибору, вказати актуальність проблеми, сформулювати мету доповіді.
4. У науковій доповіді інформують про	Г) характеристику проблеми.
5. У вступі доповіді потрібно	Д) присвячена розгорнутому викладу якоїсь теми або проблеми.
6. Основна частина доповіді подає ...	Ж) чіткими та лаконічними.
7. Висновки мають бути	З) доповідь, у якій інформують про стан справ у галузі діяльності.

Завдання № 7. Ознайомтеся із синтаксичними конструкціями, які використовують у тексті наукової доповіді.

Структура тексту доповіді	Синтаксичні конструкції
Вступ	<ul style="list-style-type: none"> - Тема моєї доповіді (повідомлення) ... - Проблема ще не була предметом спеціального розгляду (дослідження). - Предметом (об'єктом) нашого дослідження є... - У процесі доповіді ми хочемо зупинитися на таких питаннях ... - Крім того, водночас ми спробуємо торкнутися і питання щодо ...
Основна частина	<ul style="list-style-type: none"> - Нами були досліджені (розглянуті) такі питання: ... - Була проведена така робота: ... - Дослідження велися на такому матеріалі: ... - Робота має суто теоретичне значення (практичне значення) у ... - Практичне значення роботи полягає в тому, що...
Висновки	<ul style="list-style-type: none"> - Дозвольте перейти до висновків; - Унаслідок проведеної роботи ми дійшли висновку; - Нам пощастило встановити (експериментально довести); - Наприкінці хочу підкреслити, що доповідь не претендує на вичерпне висвітлення питання; - Дякую за увагу.
Заключне	<ul style="list-style-type: none"> - Спробую відповісти на ваше запитання.

слово (відповіді на запитання)	<ul style="list-style-type: none"> - справа в тому, що мені важко вам відповісти на це запитання (сказати що-небудь з цього питання); навести більш конкретні докази, навести будь-які цифри. - Я не можу відповісти на це запитання зараз. - Я вагаюся відповісти на це запитання. - Запитання потребує додаткового вивчення (дослідження), виходить за межі теми (залишається відкритим). - Проблема потребує подальшого вивчення, і ми продовжимо цю роботу. - Неможливо в кількох словах відповісти на всі запитання. - Важко у стислому повідомленні висвітлити всі аспекти цієї проблеми. - Йдеться не тільки про ... , а й - Наскільки мені відомо, це дискусійна проблема (дискусійне питання). - На мій погляд (на мою думку), проблема зрозуміла (запитання зрозуміле). - Я не можу не погодитися із зауваженням щодо - Я з великою увагою вислухав(-ла) усі зауваження і врахую більшість із них.
---	--

Завдання № 8. Прочитайте текст.

Здоровий спосіб життя – запорука довголіття

У сучасному житті все менше уваги приділяють здоровому способу життя. Люди часто думають про шкodu куріння, нездорову їжу, зіпсоване заводами повітря, проте змінити своє життя на краще наважуються не всі.

Спосіб життя найсуттєвіше впливає на здоров'я людини. Змінити його відповідно до принципів здорового способу життя складно, але можливо, бо це залежить від самої людини. Здоровий спосіб життя – це спосіб життєдіяльності людини, метою якого є формування, збереження і зміцнення здоров'я. До його основних складових належать: рівень культури суспільства й особи; місце здоров'я серед потреб людини; мотивації збереження і зміцнення здоров'я.

Справедливо зазначає видатний український хірург Микола Амосов: «У більшості хвороб винна не природа, не суспільство, а сама людина. Найчастіше вона хворіє через лінощі й жадобу, а інколи – й від нерозумності».

Збереження та відновлення здоров'я залежить від рівня культури. Це – не тільки сума знань, а й поведінка людини, сукупність її моральних засад. Серед потреб людини здоров'я не завжди посідає перше місце порівняно з побутовими речами та іншими матеріальними цінностями. Звичайно, здоров'я залежить від добробуту, але збагачення, накопичення модних і дорогих речей для багатьох людей стало, на жаль, метою всього життя, заради якого вони нехтують фізичним і

духовним удосконаленням, забруднюють довкілля, чим шкодять не лише собі, а й своїм нащадкам.

Чому слід дбати про здоров'я? Яка мотивація людини в цьому випадку? У кожного – своя мотивація бути здоровим: хтось хоче бути гарним, струнким; дехто зважає на те, що для досягнення успішної кар'єри в певній професії треба бути здоровою людиною; для когось здоров'я означає заощадження коштів на ліках, а для декого – це активне довголіття, радість повноцінного життя. Як би там не було, але загальновідомим є те, що лікуватися набагато дорожче, ніж вести здоровий спосіб життя.

Багато людей нерозумно і довго випробовують стійкість свого організму, коли зловживають, наприклад, алкоголем, курять або вживають наркотики. Інколи дуже швидко, а інколи лише через тривалий час виявляють наслідки такого життя, спрацьовують зворотні зв'язки: людина хворіє важкими, часом невиліковними хворобами. Тоді люди покидають свої шкідливі звички, проте буває запізно. Отже, здоров'я багато в чому залежить від способу життя, однак, говорячи про здоровий спосіб життя, у першу чергу мають на увазі відсутність шкідливих звичок. Це, звичайно, необхідна, але зовсім не достатня умова.

Здоров'я людини більш ніж на 50 %, відповідно до різних джерел, залежить від способу життя. Д. У. Ністряч : «Як вважають деякі дослідники, здоров'я людини на 60 % залежить від її способу життя, на 20 % – від навколишнього середовища і лише на 8 % – від медицини». За даними ВООЗ, здоров'я людини на 50–55 % визначають умовами і способом життя, на 25 % – екологічними умовами, на 15–20 % воно обумовлено генетичними факторами й лише на 10–15 % – діяльністю системи охорони здоров'я.

Отже, поняття здорового способу життя набагато ширше, ніж відсутність шкідливих звичок, режиму праці та відпочинку й збалансованого харчування. Для збереження здоров'я необхідне розширення уявлень про здоров'я і хвороби, оскільки уміле використання всього спектра факторів, що впливають на різні складові здоров'я (фізичні, психічні, соціальні і духовні) та оволодіння оздоровлювальними, загально-зміцнювальними, природо-лікувальними методами, сприятиме формуванню здорового способу життя.

(<https://www.bsmu.edu.ua/blog/6617-zdorovi-y-sposib-zhittya-zaporuka-dovgolittya/>)

Завдання № 9. Підготуйте доповідь на тему: «Здоровий спосіб життя – запорака довголіття», використовуючи синтаксичні конструкції тексту наукової доповіді.

Завдання № 10. Доповніть речення відповідно до теми своєї наукової роботи.

Тема моєї доповіді (повідомлення)

Предметом (об'єктом) нашого дослідження є

У процесі доповіді ми хочемо зупинитися на таких питаннях

Нами були досліджені (розглянуті) такі питання:

Була проведена така робота:

Практичне значення роботи полягає в тому, що
Унаслідок проведеної роботи ми дійшли висновку, що

Завдання № 11. Прочитайте текст.

Класична схема підготовки наукової доповіді охоплює такі етапи:

Етап інтенції (винайдення). На ньому формують задум і визначають мотивацію виступу (що автор очікує від цього заходу), тему, мету, ідею, обсяг інформації, виробляють концепцію – систему поглядів, розуміння певних явищ, процесів, набір доказів під час побудови наукової теорії. Вона містить бачення автора, його оцінку, від чого залежить добір аргументів і мовних засобів. Оратор повинен опрацювати значну кількість матеріалу з різних джерел (монографій, наукових журналів, зокрема іноземних, інтернет-джерел), перш ніж використати його в доповіді.

Тема наукової доповіді, виступу має бути зрозумілою, водночас не перевантаженою і відображати зміст промови, зацікавлювати й активізувати увагу слухачів. Доповідачу слід враховувати також характер аудиторії (вік, стать, кількість слухачів, вид занять, наукові зацікавлення), мету і місце проведення наукового заходу.

Етап диспозиції (розташування). Він передбачає складання плану виступу, у якому чітко визначають порядок і розташування його частин. Вступ має пробудити інтерес слухачів, основна частина буде логічним продовженням питань вступу, презентувати авторське бачення проблеми, у висновках узагальнюють основні думки та ідеї виступу. На цьому етапі визначають проблеми дискусійного характеру, добирають фактичний матеріал, прогнозують можливі запитання слухачів і відповіді.

Недоліками логіко-композиційної структури доповіді є нерівномірність складових і відсутність зв'язку між ними, порушення логічної послідовності у викладі, декларативність і бездоказовість тексту.

Етап елокуції (словесне оформлення думки). На ньому здійснюють стилістичне оформлення наукової доповіді, перевіряють матеріали на відповідність логіці викладу, точності інформації, чинним мовним (мовленнєвим) нормам. Не вживають розмовні слова; жаргонізми, суржикові елементи, складні синтаксичні конструкції.

Залежно від індивідуальних особливостей доповідача, досвіду й рівня ораторської майстерності він пише текст або лише план до нього. Досвід показує: краще виступати, орієнтуючись на текст. Це справляє враження вільного володіння матеріалом і додає впевненості. До того ж написаний текст можна задалегідь перевірити, виправити, покращити.

Етап меморії (запам'ятовування). Тренування (читання вголос) допоможе перевірити написаний матеріал, провести хронометраж (вимірювання затрат часу), внести необхідні уточнення й виправлення, для цього потрібно позначити ключові слова, цифри записати буквами, перебудувати за потреби складні синтаксичні конструкції на прості речення. Проте варто враховувати рівень підготовки аудиторії,

обізнаності слухачів із предметом виступу. Отже, опановують текст риторично, тобто виділяють місця, де необхідні психологічні або логічні паузи. Функції контакту виконують дієслова *з'ясуємо, простежимо, розглянемо, охарактеризуємо, уточнимо, пояснимо, відзначимо, порівняємо, зіставимо; розмежуємо, продемонструємо.*

Етап акції (публічне виголошення). Починають публічне виголошення з представлення доповідача, яке передбачає надання стислої інформації про нього: прізвище, ім'я, посада. Доповідач має подякувати тому, хто його представив, чітко назвати тему доповіді й проблему, їй присвячену. Виступаючи, потрібно говорити впевнено і зрозуміло, відчуваючи аудиторію. Чітка вимова слів указує на внутрішню дисципліну, свідчить про впевненість оратора. Для більш чіткого осмислення тексту використовують також і логічні паузи. Виступаючи, промовляють фрази чітко, виразно, емоційно і впевнено. Не зловживають увагою, добре, коли виступ триває чітко визначений час.

Етап релаксації (послаблення напруження). Після виголошення наукової доповіді (виступу) корисно проаналізувати змістовий і композиційний аспекти тексту крізь призму спілкування з аудиторією, сприйняття адресатом, характер концентрації уваги; з'ясувати причини зниження уваги слухачів, ефективність прийомів контакту з аудиторією.

Завдання № 12. Доповніть речення, використовуючи інформацію з тексту.

1. На етапі інтенції формують задум і визначають мотивацію виступу
2. Тема наукової доповіді, виступу має бути зрозумілою
3. Доповідачу слід враховувати також характер аудиторії
4. Етап розташування передбачає складання плану виступу
5. На етапі словесного оформлення думки здійснюють стилістичне оформлення наукової доповіді
6. Тренування (читання вголос) допоможе перевірити написаний матеріал
7. Починають публічне виголошення з представлення доповідача
8. Після виголошення наукової доповіді

Завдання № 13. Ознайомтеся із запитаннями, які допоможуть підготувати усний виступ.

У процесі підготовки усного виступу слід відповісти на запитання:

- про що говорити (слід сформулювати основну тезу, а отже, розкрити тему та визначитися, про що буде йтися у доповіді);
- для чого говорити (необхідно усвідомлювати мету доповіді, відповідність меті дискусії);
- кому говорити (необхідно оцінити аудиторію для того, щоб виступ був зрозумілий);
- скільки говорити (час промови, як правило, обмежений, його не можна перевищувати, слід діяти за принципом – краще менше, але краще);

- де говорити (нове оточення впливає на характер виступу).

Завдання № 14. Підготуйте один із жанрів публічного виступу «Монолог про себе», дібравши мовленнєві кліше.

Порядок викладу інформації	Мовленнєві кліше
Звертання до аудиторії	
Знайомство, відрекомендування себе	
Місце проживання та навчання	
Місце народження	
Характер (сильні вияви характеру, слабкості)	
Уподобання та хобі	
Плани на майбутнє	
Завершення виступу	

Завдання № 15. Укладіть усні висловлювання про:

- 1) свою професію;
- 2) про вибір професії;
- 3) про професійний рівень;
- 4) про професійну майстерність;
- 5) про професійну придатність;
- 6) про професійні якості;
- 7) про професійне визнання.

Завдання № 16. Підготуйте доповідь з історії вашої професії (спеціалізації): історія, сучасний стан, актуальність тощо.

Завдання № 17. Доповніть словесні штампи, які характеризують завідувача відділення лікарні (управління) й часто вживаються у професійному мовленні. У чому, на ваш погляд, виявляється невдалість їх використання? Укладіть текст публічної промови.

Довідка: має організаторські здібності, пройшов всі сходинки службової кар'єри, талановитий керівник, реалізує новаторський підхід до роботи, людина з високими професійними якостями, має високий авторитет серед колег, знаходить спільну мову (з), на посаді ... виявив себе мудрим управлінцем, ініціативним керівником-організатором, постійно перебуває у творчому пошуку, бере курс на людський чинник.

Завдання № 18. Підготуйте виступ (промову) з метою висунення своєї кандидатури на виборах завідувача кафедри.

Завдання № 19. Відновіть поданий нижче текст. Слова в дужках поставте в правильну форму.

Вибір (спосіб) підготовки до публічного виступу залежить від багатьох чинників: (досвід) оратора, (складність) теми, ситуації (мовлення), рівня володіння (матеріал), специфіки аудиторії тощо. Підготовка виступу – важливий і відповідальний етап для кожного промовця. Її розпочинають з визначення (тема) виступу. Важливою умовою правильного визначення (мета) виступу є моделювання психологічного портрета (аудиторія), а саме: (рід діяльності).

Після визначення (тема виступу), моделювання (аудиторія), починають етап (пошук і відбір матеріал). Критеріями відбору (факти) є (достовірність і абсолютна точність). Наступний етап – це складання (план виступ), який розпочинають насамперед з визначення послідовності викладу матеріалу, тобто складання (тези виступу). Використовують різні за метою і призначенням (джерело накопичення інформації).

Після написання (повний текст виступу) ораторові необхідно попрацювати над побудовою окремих частин (виступ): письмово оформити матеріали (доповідь). Варто довгі речення замінити короткими; вставити риторичні запитання, які збагатять інтонацію, пожвавлять виклад, змусять стежити за (перебіг думки); смислові зв'язки між частинами промови треба виразити словами: *по-перше...*, *по-друге...*, *з одного боку...*, *а з іншого...*, *отже...*, потрібно постійно називати предмет думки; необхідно визначити, де потрібні паузи; увести в текст звертання до слухачів. Після того, як (доповідь) укладено, необхідно почати готуватися до (виголошення промови) (за І. Аверіним).

Завдання № 20. Доповніть низку висловів, які ілюструють етапи виступу науковця на конференціях, симпозіумах тощо.

1. Починати виступ варто зі звертання до присутніх: *«Високоповажний пане голово, члени зібрання!»*; *«Шановне товариство!»*; *«Шановні члени координаційної ради!»*; ...

2. Необхідно назвати тему публічної промови: *«Тема доповіді – ...»*; *«Наше дослідження присвячене проблемі...»*; ...

3. Проголошуючи наукову доповідь, варто робити покликання на інші розвідки і розробки в галузі: *«Як слушно зазначив професор ...»*; *«Цікавою, на наш погляд, є ідея...»*; ...

4. Перш ніж відповідати, варто подякувати за поставлене питання: *«Дякую за висловлені зауваження»*; ...

5. Під час обговорення і дискусії доречно вживати вислови: *«Без сумніву, ви маєте рацію, але...»*; *«Ваші міркування є слушними, проте...»*; ...

6. Завершують виступ зазвичай подякою: *«Дякую за слушні зауваження і поставлені питання!»*; *«Дякую за схильне ставлення до мене!»*; *«Складаємо щирю подяку (кому?) за цінні поради»*; ...

Завдання № 21. Прочитайте вислови. Поясніть, чи ви згодні з висловленими думками.

1. Жодна людина при здоровому глузді не візьметься будувати дім, не маючи проєкту. Як же можна почати виступ, не маючи плану? Публічний виступ – це мандрівка до певної мети, і маршрут має бути нанесений на карту (Д. Карнегі).

2. Людина, яка починає промову, не продумавши її структуру, нагадує корабель, який виходить у море без стерна (І. Томан).

3. Виграні баталії, надійні мости та вдалі виступи – результати добре обміркованого плану (П. Сопер).

4. Імпровізатори, як говорив Квінтіліан, хочуть показати себе розумними перед дурнями, а замість цього показують себе дурнями перед розумними людьми (П. Пороховщиків).

Завдання № 22. *Вступ є необхідною частиною навіть найбільш стислих виступів. Він включає кілька речень, за допомогою яких оратор має привернути увагу слухачів, сформулювати й пояснити свій задум і взагалі підготувати підґрунтя до сприйняття того, про що буде у промові. Продовжте ряд висловлень, які б відповідали вступу публічного виступу.*

Підхід до теми. Чи відомо вам...

Конкретна мета виступу. Сьогодні ми з'ясуємо... Хотілося б навести кілька міркувань про...

Пояснення (мотивація). Все це має стосунок до нашого щоденного життя, оскільки...

Найстисліший огляд основних пунктів викладу. Не можна не замислитися над тим, що... Одразу постають до уваги такі аспекти...

Завдання № 23. *Доберіть по три вислови, які відповідали б наявним способам завершення публічного виступу:*

1. Підбиття підсумків усього сказаного, повторення основних положень виступу.
2. Закликання до конкретних дій.
3. Висловлення слухачам компліментів.
4. Цитування доречних рядків відомих філософів, мислителів тощо.

Завдання № 24. *Підготуйте наукову доповідь / виступ / повідомлення на тему свого наукового дослідження. Як ви сформулювали мету виступу (прямо чи опосередковано)? З яких структурних елементів складається ваш виступ ?*

Тема 8. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ВИВЧЕНОГО

Завдання № 1. Утворіть іменники від дієслів, використовуючи суфікси -анн, -ац, -енн, -к. Запишіть іменники.

8. Виявляти – _____
9. Встановлювати – _____
10. Констатувати – _____
11. Перевіряти – _____
12. Пояснити – _____
13. Рекомендувати – _____
14. Розробити – _____
15. Систематизувати – _____
16. Узагальнити – _____

Завдання № 2. А. Утворіть дієприкметники від запропонованих дієслів.

1. Аналізувати – _____
2. Досліджувати – _____
3. Описувати – _____
4. Опрацьовувати – _____
5. Підкреслювати – _____
6. Подавати – _____
7. Пропонувати – _____
8. Рекомендувати – _____
9. Розглядати – _____

Б. З 5 утвореними дієприкметниками складіть речення відповідно до теми вашого дисертаційного дослідження.

Завдання № 3. Доповніть речення сполучниками що, які, тому, тому що, оскільки, ось чому, через.

1. Здоров'я багато в чому залежить від способу життя, ... потрібно дбати про збалансоване харчування, режим праці та відпочинку.
2. Проблему ПСШ не можна відокремлювати від епідемії ВІЛ/СНІД в Україні, ... одним зі шляхів передавання ВІЛ-інфекції є статевий.
3. Відомо, що перед вірусами антибіотики безсилі, ... лікарі призначають антибіотики лише в разі появи ознак гострої бактеріальної інфекції.
4. Вивчення ультраструктури клітини стало можливим, ... Паладе, Протер та Шестранд розробили методи фіксації й фарбування біологічних зразків для електронної мікроскопії.
5. До кінця ХІХ століття було описано всі структури клітин, ... можна було вивчати за допомогою оптичного мікроскопа.
6. Рудольф Вірхов довів, ... клітини утворюються з інших клітин шляхом поділу.

7. ... неефективне лікування в амбулаторних умовах пацієнта госпіталізували в терапевтичне відділення.

Завдання 4. Дайте відповідь на запитання, використовуючи запропоновану в дужках інформацію.

1. На основі чого Шванн створив клітинну теорію? (накопичені спостереження про фундаментальну схожість між рослинними і тваринними тканинами)
2. Унаслідок чого у ХХ столітті уявлення про життєдіяльність клітин були значно розширені? (стрімкий розвиток біохімії та генетики)
3. Завдяки чому стало можливим упровадження в клінічну практику високотехнологічних, складних та тривалих оперативних втручань? (розвиток теоретичної та практичної анестезіології)
4. У зв'язку з чим чітко визначають місце фітотерапії в загальній системі лікування та профілактики захворювань? (розвиток практичного клінічного й амбулаторного застосування рослинних засобів)
5. У результаті чого в ХІХ ст. розпочалася нова ера в історії анестезіології? (відкриття наркотичних властивостей низки хімічних препаратів)
6. Під дією чого у пацієнтів відбувається зменшення емоційного напруження без снодійного ефекту? (седативні препарати)

Завдання № 5. Розшифруйте аббревіатури, значення запишіть.

1. ВІЛ	–	_____
2. БЦЖ	–	_____
3. ЕКГ	–	_____
4. МРТ	–	_____
5. ПМД	–	_____
6. СНІД	–	_____
7. ССЗ	–	_____
8. УЗД	–	_____
9. ЦНС	–	_____

Завдання № 6. Прочитайте афоризми відомих людей. Оформіть усі можливі види цитувань цих висловів.

1. У більшості хвороб винна не природа, не суспільство, а сама людина. Найчастіше вона хворіє через лінощі й жадобу, а інколи – й від нерозумності (М. Амосов).
2. Головним скарбом життя є не землі, що ти їх завоював, не багатства, що їх маєш у скринях... Головним скарбом життя є здоров'я, а щоб його зберегти, потрібно багато знати (Авіцена).
3. Знай, що хвороба, яка відповідає натурі, віку, порі року менш небезпечна, ніж хвороба, яка не відповідає цьому і трапляється як результат іншої причини (Гіппократ).

4. Знання про будову і функціонування власного організму потрібні кожній людині незалежно від її посади, освіти чи віку. Кожна людина має навчитися жити так, щоб не заподіяти шкоди ані своєму здоров'ю, ані здоров'ю інших людей, і завжди пам'ятати, що людина – найвищий продукт природи, але для того, щоб отримати насолоду від скарбів природи, вона має бути здоровою, сильною та розумною (І. Павлов).
5. Майбутнє належить медицині запобіжній. Ця наука, йдучи під руку з державністю, принесе безперечну користь людству (М. Пирогов).

Завдання № 7. Відповідно до Стандарту 2015 та стилю APA укладіть бібліографічний опис запропонованих публікацій в алфавітному порядку.

Автор	Назва	Дод. інф.	Місце видання	Вид-во	Рік	Стор.
Прокопчук М. А.	Атлас рентгенологічних досліджень молочних залоз	-	Київ	КСД	2022	64
Надо К., Барнетт С.	Прощавай, харчова алергіє	-	Київ	КМ-БУКС	2022	366
Носик О.В.	Оптимізація медичного опромінення пацієнтів в проекційній рентгенодіагностиці : автореф. дис. ... канд. біолог. наук : 03.00.01	-	Київ	-	2021	27
Шкарупа В.М.	Гумінові речовини як модифікатори мутаційного процесу : дис. ... д-ра біолог. наук : 03.00.15	-	Київ	-	2020	484
-	Актуальні питання медичної науки та практики : збірник наукових праць	Вип.1., Том.1., Книга 1	Київ	ЦУЛ	2014	138
-	Сучасні теоретичні та практичні	22.02. 2020	Одеса	ОНМедУ	2021	180

	аспекти клінічної медицини : збірник матеріалів Щорічної наук.-практ. конференції з міжнародною участю					
Автор	Назва	Дод. інф.	Місце видання	Вид-во	Рік	Стор.
Ред. кол. : Хижняк М. І., Верба А. В., Савицький В. Л. та ін.	Превентивна медицина у військах : підручник 3 томах	Том 1	Київ	ЦУЛ	2018	468
За заг. ред. Бедь В. В., Петрика В. М.	Інформаційно-психологічне протиборство: підручник	-	Київ	ПАТ «ВІПОЛ»	2018	392

Завдання 8. Розподіліть лексико-граматичні конструкції, притаманні науковим статтям (тезам), за тематичними групами.

Тематична група	Мовні кліше
Постановка проблеми	1. ... 2.
Формулювання мети, об'єкта, предмета та завдань наукового дослідження	1. ... 2.
Актуальність дослідження	1. ... 2.
Аналіз останніх досліджень і публікацій	1. ... 2.
Виклад суті дослідження	1. ... 2.
	1. ...

Висновки	2.
----------	---------------

1. Завданнями наукової розвідки є ... 2. Проблема ... заслуговує на особливу увагу сучасних дослідників. 3. Питання ... фрагментарно висвітлене в ... 4. Актуальність дослідження зумовлена ... 5. Проблема (питання, теорія) ... посідає особливе місце серед ... 6. Мета статті полягає в тому, щоб ... 7. Дослідженням цієї проблеми займалися ... 8. Відповідно до концепції ... 9. Об'єктом дослідження є ... 10. Умови та хід експерименту дозволяють висунути гіпотезу ... 11. Предмет дослідження полягає у ... 12. Зібраний матеріал підлягає структуруванню... 13. Як підсумок зазначимо, що ... 14. Нову концепцію (ідею, теорію) розроблено ... 15. Дослідження дало можливість сформулювати такі висновки ... 16. Цих поглядів дотримується ... 17. Перспективи подальших досліджень полягають ...

Завдання № 9. Напишіть тези відповідно до теми свого наукового дослідження, використовуючи мовні кліше із завдання 8.

Завдання № 10. Прочитайте текст. Напишіть анотацію до тексту.

Аутоімунний тиреоїдит (АІТ) – запальне захворювання щитовидної залози, яке характеризується патологічним пошкодженням та/або руйнуванням фолікулів і фолікулярних клітин органу. Захворювання має хронічний характер і становить 3 % від загального числа патологій щитовидної залози. За статистикою, найчастіше діагностується в жінок.

Аутоімунний тиреоїдит має генетичну етіологію, часто проявляється в сімейній формі та комбінується з іншими аутоімунними патологіями. Симптоми й лікування тиреоїдиту Хашимото (застаріла назва патології) добре відомі лікарям, тому ніяких проблем із діагностикою і призначенням терапії немає.

Часто трапляється післяпологовий тиреоїдит, причиною розвитку якого є надмірна активність імунної системи після періоду її інтенсивного пригнічення під час вагітності. Причини захворювання післяпологового тиреоїдиту обумовлюють стрімкий розвиток патологій щитовидної залози, тому він нерідко переходить в деструктивний аутоімунний тиреоїдит.

Диференціюють такі типи АІТ:

- безбольовий – проходить без больового синдрому, ідентично післяпологовому тиреоїдиту, але причини його виникнення досі невизначені;
- індукований – розвивається на фоні прийому препаратів інтерферону, гепатиту С та захворювань крові.

Причинами розвитку захворювання найчастіше є надмірний вміст йоду, хлору і фтору в навколишньому середовищі; тривале перебування під прямими сонячними променями; наявність в анамнезі гострих респіраторних захворювань, що проходять з ускладненнями; наявність вогнищ хронічних інфекцій (запалення пазух носа, каріозні зуби); порушення психоемоційного фону.

Аутоімунний тиреоїдит виявляється на пізніх стадіях свого розвитку через довгостроковість безсимптомного періоду. Коли хворий все ж звертається до лікаря, то в нього відразу діагностують дифузні зміни щитовидної залози за типом АІТ. Вислухавши скарги пацієнта й зіставивши їх з видимими ознаками тиреоїдиту, лікар може поставити попередній діагноз. Але остаточний вердикт виносять лише після проведення ультразвукового дослідження або томографії щитовидної залози. УЗД й аналізи крові в разі АІТ – обов'язкові процедури. По-перше, вони дозволяють стовідсотково діагностувати захворювання (наприклад, навіть диференціювати вузловий тиреоїдит від інших типів патології). По-друге, гормони під час гіпотиреозу відразу ж будуть виявлені в крові, що також дозволяє диференціювати різні патології щитовидної залози і призначити ефективне лікування. По-третє, діагностика підгострого тиреоїдиту, який протікає безсимптомно, можлива лише шляхом дослідження крові пацієнта й вивчення результатів УЗД.

Лікарі стверджують: якщо пацієнти з АІТ перебувають під медичним контролем і виконують всі призначення та рекомендації фахівців, то з таким захворюванням можна прожити довге й відносно здорове життя без суворих обмежень. (<https://www.dobrobut.com/ua/med/c-autoimmunnyj-tireoidit-polnoe-opisanie-bolezni-simptomy-i-priciny-razvitiya>)

Завдання № 11. Підготуйте усне висловлення на одну із запропонованих тем:

1. Здоровий спосіб життя.
2. Збалансоване харчування дітей і дорослих.
3. Необхідність вакцинації в дитячому віці.

Вінниця. Вінницький національний медичний
університет ім. М.І.Пирогова, вул. Пирогова, 56